

**KRIMINALISTIČKO-TEHNIČKA OBRADA GROBNICE NA LOKALITETU
PILICA (EKONOMIJA BRANJEVO)
BOSNA I HERCEGOVINA**

**Ekshumacija: od 10. septembra do 24. septembra 1996.
Pregledi: od 6. oktobra do 23. oktobra 1996.**

PRVI DIO

**dr. sci. William Haglund,
viši forenzički savjetnik
Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ)
i osoblje organizacije "Ljekari za ljudska prava", Boston**

15. juni 1998.

**"Ljekari za ljudska prava"
100 Boylston Street, Suite 702
Boston, Massachusetts 02116 SAD
Telefon (617) 695-0041
Telefaks (617) 695-0307
E-mail: phrusa@phrusa.org
<http://www.phrusa.org>**

Sadržaj

PRVI DIO

- I. INFORMATIVNI PREGLED
- II. UVOD
- III: IZVJEŠTAJ SA LOKALITETA: ISKOPAVANJE GROBNICE NA LOKALITETU PILICA I EKSHUMACIJA
 - A. Opšti metodi
 - 1. Kartiranje
 - 2. Fotografisanje
 - 3. Dokazni materijal
 - B. Izvještaj s terena: Ekshumacija ostataka iz grobnice na lokalitetu Pilica
 - 1. Opis lokaliteta
 - 2. Priprema lokaliteta
 - 3. Kartiranje i izuzimanje površinskog dokaznog materijala
 - 4. Iskopavanje
 - 5. Ekshumacija
 - 6. Uzorci tla sa ekonomije na lokalitetu Pilica
 - 7. Napomene o iskopavanju
 - 8. Rezime
- IV. POSTMORTEM PREGLEDI
 - A. Opšti metodi
 - 1. Fotografisanje
 - 2. Prikupljanje i pohranjivanje dokaznog materijala
 - 3. Obdukcioni pregled
 - a. Radiološki pregled
 - b. Fotografisanje:
 - c. Odjevni i lični predmeti
 - d. Vanjski pregled
 - e. Unutrašnji pregled
 - f. Prikupljeni uzorci i dokazni materijal
 - 4. Antropološki pregled
 - a. Pregledani skeletni elementi
 - b. Utvrđivanje pola
 - c. Procjena starosti
 - d. Visina
 - e. Rasa
 - f. Povrede
 - g. Dominantna ruka
 - h. Jedinствена obilježja
 - i. Zubni status

- B. Rezime nalaza
 - 1. Broj osoba, starost, pol i rasa
 - 2. Odjevni i lični predmeti
 - 3. Vanjski pregledi
 - 4. Unutrašnji pregledi
 - 5. Dodatni nalazi: ligature
 - 6. Opisi povreda
 - 7. Uzrok i način smrti
 - 8. Rezime

- V. IDENTIFIKACIJA ŽRTAVA
 - A. Dokazi o vjerskoj pripadnosti
 - B. Utvrđivanje identiteta

- VI. EVENTULANO PREKOPAVANJE GROBNICE NA LOKALITETU PILICA - PROCJENA
 - A. Korišćenje prostora grobnice
 - B. Raspored posmrtnih ostataka
 - 1. Površinski ostaci
 - 2. Ostaci iz grobnice s grupom tijela i dijelova tijela
 - 3. Ostaci iz prekrivke grobnice
 - C. Priroda i stanje pronađenih posmrtnih ostataka
 - D. Prekrivka grobnice
 - E. Broj pronađenih osoba
 - 1. Utvrđivanje najmanjeg broja pojedinačnih tijela i dijelova tijela koji nedostaju
 - 2. Dijelovi tijela koji nedostaju
 - 3. Omjer desnih i lijevih ekstremiteta
 - F. Rezime vjerovatnih scenarija
 - 1. Prvi scenario: grobnica nije prekopavana
 - 2. Drugi scenario: grobnica je prekopavana nakon prvobitnog zakopavanja žrtava

- VII. REZIME ZAKLJUČAKA
 - A. Broj osoba
 - B. Pol, starost i rasa
 - C. Vrijeme proteklo od nastupanja smrti i okolnosti ukanjanja
 - D. Uzrok i način smrti
 - E. Identifikacija

- VIII. ZAHVALE

- IX. CITIRANA LITERATURA

DRUGI DIO

- Dodatak A
- Foto-dokumentacija
1. Lokalitet ekshumacije: evidencija dijapozitiva i fotografija
 2. Mjesto ispitivanja: evidencija dijapozitiva
 3. Mjesto ispitivanja: evidencija fotografija
- Dodatak B
- Dokazni materijal
1. Prikupljeni dokazni materijal
 - a. Evidencija dokaznog materijala: mjesto pregleda Kalesija
 - b. Prijevod dokumenata
 2. Primopredaja dokaznog materijala i ljudskih ostataka, dokumentacija o kontinuitetu nadzora
 - a. Predaja dokaznog materijala: balistički materijal za MKSJ primila predstavnica Stephanie Frease od kriminalističkog tehničara, Tima Currana iz organizacije "Ljekari za ljudska prava", 17. novembra 1996.
 - b. Predaja dokaznog materijala: ligature za MKSJ primila predstavnica Stephanie Frease od kriminalističkog tehničara, Tima Currana iz "Ljekara za ljudska prava", 17. novembra 1996.
 - c. Predaja dokaznog materijala: predmete iz Nove Kasabe, Cerske, Lažeta 2 i Pilice za MKSJ primila predstavnica Stephanie Frease od kriminalističkog tehničara, Tima Currana iz "Ljekara za ljudska prava", 17. novembra 1996.
 - d. Predaja dokaznog materijala: predstavniku MKSJ-a Williamu A. Stuebneru uručio koordinator misije Andrew Thomson 7. februara 1997., a 10. februara 1997. taj materijal je Stuebner uručio predstavnici MKSJ-a Stephanie Frease;
 - e. Predaja posmrtnih ostataka i odjeće: predstavniku bosanskih vlasti Amoru Mašoviću predao koordinator misije MKSJ-a Andrew Thomson, 7. oktobra 1996;
 - f. Predaja ličnih predmeta: predstavniku bosanskih vlasti Amoru Mašoviću uručio koordinator misije MKSJ-a Andrew Thomson, 5. februara 1997.
 - g. Predaja zuba i uzoraka DNK: kriminalistički tehničar Timothy Currans iz organizacije "Ljekari" za ljudska prava uručio direktoru Međunarodnog forenzičkog programa "Ljekara za ljudska prava" dr. Robertu H. Kirschneru 7. septembra 1996.

TREĆI DIO

- Dodatak C: Dokumentacija o pregledu
1. Rezime patoloških nalaza
 2. Obdukcioni izvještaji (od PLC-1 do PLC-74)

ČETVRTI DIO

- Dodatak C: Dokumentacija o pregledu, nastavak
2. Obdukcioni izvještaji (od PLC-75 do PLC-140)

- Dodatak D Popis skeletnih elemenata na temelju kojeg je utvrđen minimalni broj pokopanih osoba

Spisak slika

- Slika 1 (A) Karta istočne Bosne i Hercegovine sa širim područjem lokaliteta Pilica.
(B) Karta, krupni plan područja Pilice na kojem se nalazi grobnica (koordinate CQ 548638)
- Slika 2 Kompletna topografska karta grobnice na lokalitetu Pilica koja pokazuje glavne karakteristike terena u neposrednoj blizini
- Slika 3 (A) Fotografija: široki plan grobnice na lokalitetu Pilica koja prikazuje istražitelje kako je premjeravaju po dužini nakon što se poslije raščišćavanja vegetacije ukazalo ulegnuće, gledano sa istočnog prema zapadnom kraju grobnice (izvor: Dodatak A-1, rolna 1, snimak br. 9) (B) Fotografija: široki plan zapadnog dijela lokaliteta grobnice Pilica s pogledom na poljoprivredne objekte uz ivicu drveća (izvor: Dodatak A-1, rolna 1, snimak br. 4)
- Slika 4 Karta sa širokim planom obezbijedenog prostora koji koriste rovokopači na lokalitetu grobnice Pilica gdje se vidi prsten obezbijedenja lokacije, položaj kontejnera s opremom, glavni rovovi i lokacija glavne grupe tijela i dijelova tijela
- Slika 5 Karta koja pokazuje, položaje lobanja ili dijelova tijela, po dubini groba
- Slika 6 (A) Fotografija, južno od Rova I (vrh groba) sa ostacima PLC-R1, sastoji se od lijeve ruke djelimično prekrivene tkivom (izvor: Dodatak A-1, rolna 2, snimak br. 16). (B) Fotografija, ostaci PLC3A, 3B, 3C i 3D, smješteni na rubu polja jugozapadno od grobnice (izvor: Dodatak A-1, rolna 3, snimak br. 31).
- Slika 7 (A) Fotografija, preliminarni snimci šaka i vezanih zglavaka jednog lica, PLC-3, muškarca od 45-65 godina (izvor: Dodatak A-1, rolna 4, snimak br. 11). (B) Fotografija, krupni plan, raskomadane glave i vrata, PLC-R58 (Izvor: Dodatak A-1, rolna 19, snimak br. 33).
- Slika 8 (A) Fotografija: široki plan grobnice na kojem se vidi gornja površina skupine dijelova tijela gledajući iz pravca zapadnog ruba grobnice (Izvor: Dodatak A-1, rolna 5, snimak br. 21). Licu PLC-1 dodijeljen je broj. Ligature kojima su povezani zglavci nekih tijela su vidljive. (B) Fotografija: krupni plan PLC-1 prikazuje uvjete u kojima se nalazi tijelo, krajnje isprepletano sa obližnjim ostacima (Izvor: Dodatak-A1, rolna 6, snimak br. 24). Uvećani detalj, osjenčeni dio skeleta ukazuje na prisutne dijelove.

- Slika 9 (A) Fotografija: široki plan južnog ruba skupine tjelesnih dijelova PLC-2, 3 i 4 numerisanim za vađenje, sa uvećanim detaljem skeleta. (Izvor: Dodatak A-1, rolna 5, snimak br. 25.) (B) Fotografija snimljena odozgo na kojoj se vidi široki plan grobnice, kao i uvećani detalj skeleta PLC-5, 6 i 7. Napominjemo da su zemlja, busenje i vegetacija pomiješani sa posmrtnim ostacima (Izvor: Dodatak A-1, rolna 6, snimak br. 32).
- Slika 10 (A) Fotografija, PLC-16 i 17, numerisanih za vađenje (izvor: Dodatak A-1, rolna 8, snimak br. 24). Vide se veštačka noga i ruke, vezani iza leđa, lica PLC-16. Uvećani detalj skeleta PLC-16. (B) Fotografija, krupni plan, vještačke noge PLC-16, *in situ* (Izvor: Dodatak A-2, rolna 50, snimak br. 36).
- Slika 11 (A) Fotografija PLC-30, 31 i 32 (Izvor: Dodatak A-1, rolna 10, snimak br. 32). (B) Fotografija, krupni plan PLC-32, s uvećanim detaljem skeleta (Izvor: Dodatak A-1, rolna 10, snimak br. 22).
- Slika 12 Fotografija skupina dijelova tijela, nakon velikih kiša (Izvor: Dodatak-A1, rolna 12, snimak br. 32).
Poplava grobnice ostavila je naslagu blata koja je prekrila sve razotkrivene površine posmrtnih ostataka PLC-68 i 69, sa uvećanim detaljem skeleta.
- Slika 13 Fotografija PLC-134 s uvećanim detaljem (Izvor: Dodatak A-1, rolna 18, snimak br. 3.)
- Slika 14 Fotografija PLC-138 s uvećanim detaljem (Izvor: Dodatak-A1,rolna 18, snimak br. 10.)
- Slika 15 Fotografija - široki plan prazne grobnice (Izvor: DodatakA-1, rolna 17, snimak br. 5.)
- Slika 16 Primjerak slučaja PLC-41, muškarac koji je preminuo od višestrukih strijelnihrana. (A) Fotografija: rekonstrukcija lobanje i oštećenje sa spoljašnjih strana (Izvor: Dodatak A-1,rolna 51, snimak br. 11.) (B) Fotografija, krupni plan, izlazno oštećenje koje pokazuje izlazna udubina (Izvor: Dodatak A-2, rolna 51, eksponat 10.)
- Slika 17 Fotografija, primjer slučaja PLC-24, projektili (elementi dokazanog materijala # 1-6) jedne muške osobe od 17 do 19 godina (Izvor: DodatakA-2, rolna 42, snimak br. 23). Projektili su uklonjeni iz lijeve nadlaktice (x3) i desnog femura (x3).
- Slika 18 Fotografija, platneni povez za oči s tijela PLC-66, muškarca između 25 i 35 godina starosti (Izvor: DodatakA-2, rolna 33, snimak br. 11.)
- Slika 19 Fotografija, primjerak slučaja PLC-83, široki plan odjeće (Izvor: Dodatak A-3, rolna 17, snimak br. 32.)

- Slika 20 Fotografija, primjer slučaja PLC-66, tabakera sa natpisom *Firo Sale* ugraviranim na poklopcu (Izvor: Dodatak A-2, rolna 33, eksponat 12.)
- Slika 21 Antropologija. (A) Fotografija: pubična simfiza, primjer slučaja PLC-92, raspon starosti od 27 do 66 godina. (Izvor: Dodatak A-2, rolna 25, snimak br. 7). Fotografija: rebro, primjer slučaja PLC-68, raspon starosti od 33 do 42 godine (Izvor: Dodatak A-2, rolna 31, snimak br. 31.)
- Slika 22 Dijagram, raspodjela srednje vrijednosti starosti.
- Slika 23 Crtež, učestalost povreda, po mjestu povrede, izražena procentualno
- Slika 24 Dijagram, uzrok smrti, po mjestu povrede, izražen procentualno
- Slika 25 Dokazi o vjerskoj pripadnosti, primjer slučaja PLC-66, tespih "Imam" (Izvor: Dodatak A-2, rolna 33, snimak br. 9.)
- Slika 26 Tragovi za provizornu identifikaciju, primjer slučaja PLC-108. (A) Fotografija, tetovaža na lijevoj podlaktici (Izvor: Dodatak A-2, rolna 21, snimak br. 21.)
- Slika 27 Tragovi za provizornu identifikaciju. (A) Identifikacijski karton lica PLC-11 po imenu Elizabet Selimović (Izvor: Dodatak A-2, rolna 45, snimak br. 11.) (B) Poruke MKCK (Međunarodnog komiteta Crvenog krsta) (5) PLC-74, s imenima Mejra Demirović, Hasan Ibrahimović i Hariz Ibrahimović (Izvor: Dodatak A-2, rolna 40, snimak br. 10.)
- Slika 28 Dijagram, broj tjelesnih dijelova koji nedostaju, na osnovu najmanjeg broja lica (n=132).

Spisak tabela

Tabela 1	Terenska zapažanja vezana za ekshumacije
Tabela 2	Ostaci iz grobnice na lokalitetu Pilica koji nisu dovedeni u vezu s konkretnim žrtvama
Tabela 3	Hronološki pregled istražnih radnji tokom iskopavanja grobnice na lokalitetu Pilica
Tabela 4	Sažeti prikaz nalaza pregleda
Tabela 5	Vjerska pripadnost
Tabela 6	Tragovi za provizornu identifikaciju žrtava iz grobnice Pilica
Tabela 7	Rezime skupina ljudskih ostataka (n=264) pronađenih u grobnici na lokalitetu Pilica
Tabela 8	Spiskovi dijelova tijela prema kojima je utvrđen najmanji broj lica
Tabela 9	Omjer desnih i lijevih elemenata iz odjeljka o pojedinačnim licima, dijelovima tijela i pojedinačnim kostima iz grobnice na lokalitetu Pilica

I. INFORMATIVNI PREGLED

U julu 1995., nakon što su snage bosanskih Srba zauzele zaštićenu zonu Srebrenica, nestalo je otprilike 7.000 muškaraca i dječaka. Sumnja se da je većina pogubljena i zakopana u masovnim grobnicama. Dana 16. novembra 1996., Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) podigao je optužnicu broj IT-95-18-I za genocid, zločine protiv čovječnosti i kršenja zakona ili običaja ratovanja, koji su počinjeni nakon zauzimanja Srebrenice. Optužnica tereti predsjednika administracije bosanskih Srba sa sjedištem na Palama, Radovana Karadžića, i komandanta vojske administracije bosanskih Srba, Ratka Mladića. Neke od žrtava nestalih nakon pada Srebrenice navodno su pokopane na ekonomiji Branjevo koja će se za potrebe ovog izvještaja nazvati Pilica.

Preliminarna istraga na lokalitetu Pilica izvršena je u petak, 5. aprila 1996. Tom prilikom je potvrđeno prisustvo ljudskih posmrtnih ostataka i ulegnuće grobnice.

Kriminalističko-tehnička obrada grobnice izvršena je s ciljem prikupljanja dokaznog materijala za Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju. Za sve pronađene žrtve utvrđeni su pol, starost, uzrok smrti i obrasci zadobijanja povreda. Lični podaci pronađeni kod žrtava su prikupljeni i evidentirani. Evidentirani su i podaci o okolnostima smrti i zakopavanja žrtava. Pomenute istrage je izvršilo stručno osoblje organizacije "Ljekari za ljudska prava" i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, pod okriljem MKSJ-a.

A. Grobnica

Grobnica Pilica je duboka, primarna grobnica koja se nalazi na obodu velikog obrađenog polja otprilike 130 m sjeverno od kompleksa zgrada ekonomije. Na pitanje da li je došlo do remećenja grobnice od prvobitnog zakopavanja do forenzičkog iskopavanja, ne može se dati definitivni odgovor na temelju forenzičkog iskopavanja i ovisiće o daljnjoj istrazi.

B. Žrtve

Dvije stotine šezdeset i četiri zasbene skupine ostataka pronađene su u grobnici na lokalitetu Pilica. Njih su činila 53 kompletna tijela osoba bijele kože i 23 gotovo kompletna ostatka tijela osoba bijele rase. Ostale skupine ostataka sastojale su se od većih komada tijela, dijelova tijela, pojedinačnih kostiju i fragmenata kostiju. Sve u svemu, te skupine prikupljenih ostataka ukazuju na to da su se tamo nalazili ostaci najmanje 132 lica.

Pol je utvrđen za 144 zasebne skupine prikupljenih ostataka. Sve su bili muškarci. Srednja vrijednost starosti, koja varira od 15 do 61 godine, mogla se utvrditi za 125 lica. Odjevena lica su na sebi imala civilnu odjeću, sa izuzetkom PLC-14, na kojem su bile vojne pantalone. Kod pet lica pronađeni su dokazni predmeti koji svjedoče o vjerskoj pripadnosti u smislu vjerskih parafernalija, ili dokumenata koji ukazuju na pripadnost islamskoj zajednici. Tragovi za utvrđivanje identiteta kod sedamnaest lica utvrđeni su na osnovu dokumenata s imenima tih osoba koji su nađeni u odjeći žrtava. U vrijeme sastavljanja ovog izvješaja, na osnovu sekvenciranja DNK, a putem mitohondrijske DNK, poređivanjem uzoraka mitohondrijalne DNK preživjelih i žrtava, utvrđen je identitet sedam lica: PLC-18, PLC-32, PLC-33, PLC-35, PLC-47, PLC-69 i PLC-72.

C. Mjesto i okolnosti smrti i zakopavanja

Dokazni materijal prikupljen tokom prethodne istrage ukazuje na to da je na većinu žrtava pucano na rubu obrađenog polja, između zgrada ekonomije i lokaliteta grobnice. Rezultati iskopavanja potkrepljuju tezu da su žrtve ubijene podalje od grobnice, i da su naknadno stavljene u nju. Ostala zapažanja do kojih se došlo tokom iskopavanja potvrđuju činjenicu da je do razglobljavanja i komadanja tijela lica pronađenih u glavnoj grupi tijela i dijelova tijela došlo prije njihovog stavljanja u grobnicu. Na pitanje eventualnog prekopavanja grobnice nakon prvobitnog zakopavanja u nastojanju da se uklone tijela iz grobnice, u ovom trenutku se ne može dati definitivni odgovor i to ovisi o dodatnim informacijama koje će dati istraga.

Povrede primijećene prilikom obdukcija sugeriraju da su mnoge žrtve bile ubijene rafalnom paljbom. Većina žrtava bila je vezana, što znači da su bile pod kontrolom i relativno bespomoćne. Ligature su pronađene kod osamdeset i dva lica (61,65%). Zglobovi 77 lica su (58,33%) bili vezani. Ligature su takode dovedene u vezu sa još pet posmrtnih ostataka (3,79%). Te ligature, napravljene od platna ili od konopca, bile su obmotane oko ručnih zglobova i podlaktica i vezivale su žrtvama ruke i šake iza leđa. Dvije ligature nađene u predjelu vrata kod PLC-66 i PLC-112 vjerovatno predstavljaju poveze za oči.

Što se tiče vremena proteklog od trenutka smrti, stanje tijela grobnici na lokalitetu Pilica konsistentno je sa stanjima tijela pokopanih otprilike prije godinu dana. Ono što dodatno potkrepljuje tezu da je riječ o navedenom vremenskom periodu je zračna fotografija, kao i imena i datumi na dokumentima koji su pronađeni kod žrtava. Unakrsnim poređenjem tih dokumenata i izvješaja Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) pod naslovom *Missing Persons on the Territory of Bosnia and Herzegovina* (Nestale osobe na teritoriji

Bosne i Hercegovine/ dobijeni su podaci o sedam lica koja su posljednji put viđena sredinom jula 1995.

D. Način i uzrok smrti

Sve kategorije skupina ljudskih ostataka (n=264) pregledane su prilikom obdukcije. Strijelna rana (strijelna rana) kao i uzrok smrti i ubistva može se pripisati svim u cijelosti ili približno u cijelosti očuvanim, izvađenim tijelima. Pregledano je ukupno 130 skupina, uključujući i mnoge veće komade tijela i utvrđeno je da su uzrok i način smrti ubistvo. Uzrok smrti nije mogao biti utvrđen tamo gdje na raspolaganju nije bilo dovoljno ostataka na osnovu kojih bi se to moglo učiniti.

Timovi za iskopavanje "Ljekara za ljudska prava" (PHR) i MKSJ-a stigli su na lokalitet grobnice 10. septembra 1996., a proces ekshumacije završen je 24. septembra 1996. Iskopavanje je vodio sudski antropolog i viši forenzički savjetnik MKSJ-a dr.sci. William D. Haglund.

Obdukcioni pregled žrtava započeo je 6. oktobra 1996. i trajao je do 23. oktobra 1996. Obdukcije su izvršene u privremenoj mrtvačnici u ratom oštećenoj fabrici konfekcije u predgrađu Kalesije, u Bosni i Hercegovini. Obdukcioni pregledi su vršeni pod nadzorom dr. Roberta H. Kirschnera, direktora Međunarodnog forenzičkog programa organizacije "Ljekari za ljudska prava" (PHR). U formiranju konačnih zaključaka o uzroku i načinu smrti, kao i u redigovanju konačne verzije obdukcionih izvještaja, pomogao je pravni savjetnik MKSJ-a Peter McCloskey.

Rad na prikupljanju podataka za ovaj izvještaj, njegova priprema i, većim dijelom, sastavljanje obavljani su pod nadzorom dr. sci. Williama D. Huglunda. Rezime patoloških nalaza je napisao dr. Page Hudson. Svoj doprinos sastavljanju raznih dijelova izvještaja dali su i sljedeći autori:

Izvještaj s lokaliteta, dio Opšti metodi:

mr. Patrick Meyers, premjer površine grobnice

mr. Melissa Connor, topografsko premjeravanje i kartografija
Rudolf Schouten, fotografisanje

Izvještaj s terena:

mr. Patrick Meyers, Nacrt opisa lokaliteta, Priprema lokaliteta, iskopavanje i Rezime;

Postmortem pregledi:

mr. sci. Tim Curran, Prikupljanje dokaznog materijala;

dr. Nizam Peerwani, Metodi obdukcije i

dr. Robert H. Kirschner, Opšti metodi;

Identifikacija, Rezultati analize DNK:

dr. sci. Michele Harvey

dr. sci. Mary-Claire King

II UVOD

Dana 16. novembra 1996., Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) podigao je optužnicu broj IT-95-18-I za genocid, zločine protiv čovječnosti i kršenja zakona ili običaja ratovanja, koji su počinjeni nakon zauzimanja Srebrenice. Optužnica tereti predsjednika administracije bosanskih Srba sa sjedištem na Palama, Radovana Karadžića, i komandanta vojske administracije bosanskih Srba, Ratka Mladića. Neke od srebreničkih žrtava navodno su ubijene i zakopane u masovnoj grobnici na lokalitetu ekonomije Branjevo koje će se za potrebe ovog izvještaja nazivati Pilica.

Preliminarna istraga na lokalitetu Pilica izvršena je u petak, 5. aprila 1996. Tom prilikom potvrđeno je prisustvo ljudskih posmrtnih ostataka i ulegnuća grobnice. Sâm lokalitet čini kompleks poljoprivrednih objekata okruženih kaišom uzoranih polja. Iza tih objekata nalazi se jedno šumovito područje i šikara. Nekih 150 m od šljunčanog kolnog ulaza koji vodi prema ekonomiji, na kraju uzoranog polja, na rubu šume, nalazi se veliki pravougaoni kaiš zemljišta svijetle boje veličine otprilike 5x20 m, koji leži u pravcu istok-zapad. To područje, za koje se sumnjalo da krije grobnicu, sondirano je cijelom dužinom na razdaljinama od 1 metra. Većina tog pravougaonog područja mogla se bez problema sondirati do 142 cm dubine, pune dubine sonde. Otprilike na jednoj trećini udaljenosti od kraja grobnice, blizu središnjeg dijela grobnice, na dubini od 40 cm, osjetio se snažan vonj raspadajućih tijela. Obradeno polje blizu grobnice moglo se lako sondirati do nekih 40 cm u dubinu. Pri drugim sondiranjima nije se javio sličan zadah.

Tri površinska ostatka pronađena su u blizini grobnice. Jedan je bio torzo odrasle osobe u pantalonama sa kaišom, koji je provirivao iz šuta na granici polja koje se protezalo malo prema sjeveru od grobnice. Oko torza su bile razbacane kosti toraksa i gornjih ekstremiteta koje su razvukli strvinari. Tragovi šapa nekog velikog psa bili su utisnuti u blatu u blizini torza. Još dva ostatka pronađena su na ivici pogaženih mladica i šikare na rubu polja, malo dalje od istočnog dijela grobnice. U oba slučaja bila je riječ o tijelima odraslih muškaraca na kojima se vide tragovi strvinara. Jedno od tijela imalo je defekt od strijelne na potiljku. Površno ispitivanje na terenu terenu nije otkrilo uzrok smrti drugog lica. Ostaci pomenutih dvaju lica skupljeni su u plastične vreće i prekriveni zemljom i busenjem, kako bi se pohranili.

Rezime rezultata preliminarne istrage grobnice Pilica

1. Grobnica je iskopana uz pomoć mehanizacije. Kao što je utvrđeno sondiranjem, grobnica je bila dublja od 142 cm.
2. Iskopani dio grobnice bio je dovoljnih dimenzija da primi nekoliko stotina lica.

3. Stanje djelimično skeletiziranih ostataka dvojice odraslih muškaraca pronađenih istočno od grobnice odgovara razoblju izlaganja vanjskim uticajima od najmanje 3 do 12 mjeseci nakon smrti . Jedno od tih lica umrlo je vjerovatno od strijelne rane u predjelu potiljka. Što se tiče drugog lica, uzrok smrti nije utvrđen.
4. U vremenskom roku koji nam je bio na raspolaganju, bez pomoći mehanizacije na lokalitetu nije bilo moguće izvršiti iskopavanje do one dubine na kojoj bi se mogli otkriti ostaci. Nikakav detektor za metal nije nam bio na raspolaganju. S detektorom metala bismo mogli dati tragati za čahurama municije.

Kriminalističko-tehnička obrada grobnice izvršena je s ciljem prikupljanja dokaznog materijala za Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju. Za sve pronađene žrtve utvrđeni su pol, starost, uzrok smrti i obrasci zadobijanja povreda. Lični podaci pronađeni kod žrtava su prikupljeni i evidentirani. Evidentirani su i podaci o okolnostima smrti i zakopavanja žrtava. Pomenute istrage je izvršilo stručno osoblje organizacije "Ljekari za ljudska prava" i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, pod okriljem MKSJ-a.

Timovi za iskopavanje "Ljekara za ljudska prava" (PHR) i MKSJ-a stigli su na lokalitet grobnice 10. septembra 1996. i ekshumacijski proces obavljen je 24. septembra 1996. Iskopavanje je vodio sudski antropolog i viši forenzički savjetnik MKSJ-a dr.sci. William D. Haglund.

Obdukcioni pregled žrtava započeo je 6. oktobra 1996. i trajao je do 23. oktobra 1996. Obdukcije su izvršene u privremenoj mrtvačnici u ratom oštećenoj fabrici konfekcije u predgrađu Kalesije, u Bosni i Hercegovini. Obdukcioni pregledi su vršeni pod nadzorom dr. Roberta H. Kirschnera, direktora Međunarodnog forenzičkog programa organizacije "Ljekari za ljudska prava" (PHR). U formiranju konačnih zaključaka o uzroku i načinu smrti, kao i u redigovanju konačne verzije obdukcionih izvještaja, pomogao je pravni savjetnik MKSJ-a Peter McCloskey.

III. IZVJEŠTAJ S LOKALITETA: ISKOPAVANJE I EKSHUMACIJA GROBNICE NA LOKALITETU

U ovom poglavlju se daje pregled opštih metoda kartiranja, fotografisanja i prikupljanja dokaznog materijala korištenih u toku istrage na lokalitetu Pilica, nakon čega slijedi prikaz iskopavanja i ekshumacije, a na kraju se daje rezime zaključaka.

A. Opšti metodi

1. Kartiranje

Dana 18. septembra 1996. završena je topografska karta regije u krugu lokaliteta. To je izvršeno uz pomoć totalne stanice marke "Sokkia Set 3B" sa elektronskim kolektorom podataka SDR33. Kartiranje posmrtnih ostataka na lokalitetu grobnice Pilica obavljeno je teodolitom marke "Sokkia Set 2A". Podaci su zatim prebačeni iz kolektora podataka u program Sokkia MAP kojim je sačinjena početna karta. Oni su zatim prebačeni u program AutoCAD za editovanje i pravljenje karte. Pomenuti uređaj bio je na lokalitetu 18. i 19. septembra. Geodetsko mjerenje provedeno pomenutom opremom obuhvatalo je krug lokaliteta, kontejner-hladnjaču, rovove 1-3, iskopavanje ostataka, skicu izmjene prvobitnog stanja grobnice, put prema lokalitetu, kao i dva pomoćna objekta ekonomije prema južnoj strani. Prvobitno prekopavanje grobnice i rovove definisali su članovi tima koji su radili na lokalitetu još od inicijalnog testiranja. Dana 19. septembra 1996. počelo se sa vađenjem tijela. Isti geodet je istom opremom unio na kartu slučajeve od 1-23. Prije i nakon 18. i 19. septembra, geodetsko premjeravanje je završeno uz pomoć mehaničkog i elektronskog mjerača udaljenosti. Podaci su upisani rukom i kasnije uneseni u dBASEIV, gdje je izvršena njihova konverzija iz vektora u koordinatni sistem. Lokacije lobanja i posmrtnih ostataka zatim su ručno unesena u AutoCAD program i ucrtana na osnovnu kartu.

Lokacija probnog iskopa na zapadu nije geodetski premjerena i unesena je u kartu kasnije na osnovu sjećanja W. Haglunda na stanje lokaliteta.

2. Fotografisanje

Fotografije i video-fotografije korištene su redovno kako bi se dokumentirao tok i postupak iskopavanja, te prikupljanje dokaznog materijala, zatim postupak razotkrivanja vađenja tijela širi kontekst, zakopavanje i snimanje širokog plana i ostataka *in situ*. Fotografije u krupnom planu rađene su od slučaja do slučaja kako bi se dokumentirale povrede, lični predmeti i ostale bitne stavke poput poveza za oči. Tamo gdje je to bilo primjereno, fotografije su sadržavale vidljive identifikacijske oznake i/ili mjernu skalu i/ili strelicu koja pokazuje sjever.

Od foto-aparata su korišteni fotoaparat marke "Nikon FA" (za fotografije) i "Nikon F90" (za dijapozitive) sa AFD zoomom, 27-80 mm, objektiv f.4,5. Korišten je blic marke "One Speed Light Nikon SB 26". Takođe je korišten i film marke "Kodak" ("Gold") C-41 ISO 200 za fotografije i blic marke "Kodak" ("Elite") E-6 ISO 200 za dijapozitive.

Da bi svaki snimak bio evidentiran, sve vrijeme istrage je vođen rukom pisan dnevnik fotografisanja na terenu. U taj dnevnik upisivani su sljedeći podaci: konkretno mjesto na lokalitetu, oznaka fotografa, vrsta filma, vrijednost ISO (ASA), kao i format filma. Za svaki snimak su upisivani i datum snimanja, broj rolne i broj snimka, zatim, po potrebi, pravac snimanja u odnosu na strane svijeta (tj. pravac od fotografa prema predmetu snimanja), kao i kratki opis predmeta i sadržaja snimka. Sadržaj dnevnika fotografisanja na terenu prenijet je u tabelu izrađenu u programu Microsoft Excel, s tim da je prethodno usklađen sa konkretnim fotografijama i dijapozitivima (Dodatak A).

Prije stavljanja filma u foto-aparat, na rolnu i kutijicu filma neizbrisivom tintom upisivan je broj tog konkretnog filma. Kada je film bio potrošen, označena rolna filma je ponovo spremana u svoju kutijicu. Svi filmovi i ispunjeni dnevnicu zaključavani su u metalnu kutiju foto-aparata.

Svi filmovi i ispunjeni dnevnicu pohranjivani su na sigurno mjesto. Filmovi iz kojih su razvijani dijapozitivi prenijeti su u kancelariju "Ljekara za ljudska prava" u Bostonu, SAD, a nadzor nad njima je povjeren Williamu D. Haglundu.

3. Dokazni materijal

Sav dokazni materijal koji bi se mogao dovesti u vezu sa ostacima neke konkretne osobe ostavljan je s tijelom kako bi bio evidentiran i pregledan prilikom obdukcije. Sav dokazni materijal pojavljuje se u Dodatku B, u Evidenciji dokaznog

materijala. Ostali dokazni materijal, kao što je materijal pronađen na površini, koji se sastoji od čahura municije i drugog balističkog materijala, prikupljen je i prebačen u Tužilaštvo MKSJ-a pod nadzorom istražitelja Johna Gernsa.

B. Izvještaj s terena: Ekshumacija ostataka iz grobnice na lokalitetu Pilica

1. Opis lokaliteta

Grobnica na lokalitetu Pilica (ekonomija Branjevo) nalazi se u Republici Srpskoj, u Bosni i Hercegovini (referentne koordinate CQ 548368, Banja Koviljača, 1:50.000 Izdanje 6-Kartografske agencije Ministarstva odbrane SAD /DMA/. (Slika 1). Lokalitet predstavlja kompleks poljoprivrednih objekata ekonomije okruženih prostranim uzoranim poljem. Iza tih objekata proteže se šumoviti predio, a kompleks je okružen kukuruzištima. Otprilike 150 m od šljunčanog kolnog ulaza koji vodi do ekonomije, a na rubu šumovitog predjela, nalazi se veliki pravougaoni komad ulegnutog zemljišta dimenzija otprilike 5 x 20 m. Leži u pravcu istok-zapad i na sjeveru graniči se na sjeveru sa kukuruzištem i šumovitim predjelom na jugu. Duž južnog ruba ulegnuća pruža se nasip koji vodi do linije gdje počinju stabla.

Teren na kojem se nalazi grobnica nalazi se na blagoj padini koja se pruža prema zapadu, a njen nagib se smanjuje što se ide dalje prema zapadu (Slika 2.)

Grobnica na lokalitetu Pilica sastoji se od rova koji se pruža dužinom od 28m od istoka prema zapadu, te 10 m od sjevera prema jugu. Sama grobnica je duboka otprilike 2,5 m. Grobnica je na solidnoj udaljenosti od kompleksa objekata ekonomije. Na zapadnom rubu grobnice ima tragova nekog istorijskog objekta, vjerovatno nekog imanja (Slika 3).

2. Priprema lokaliteta

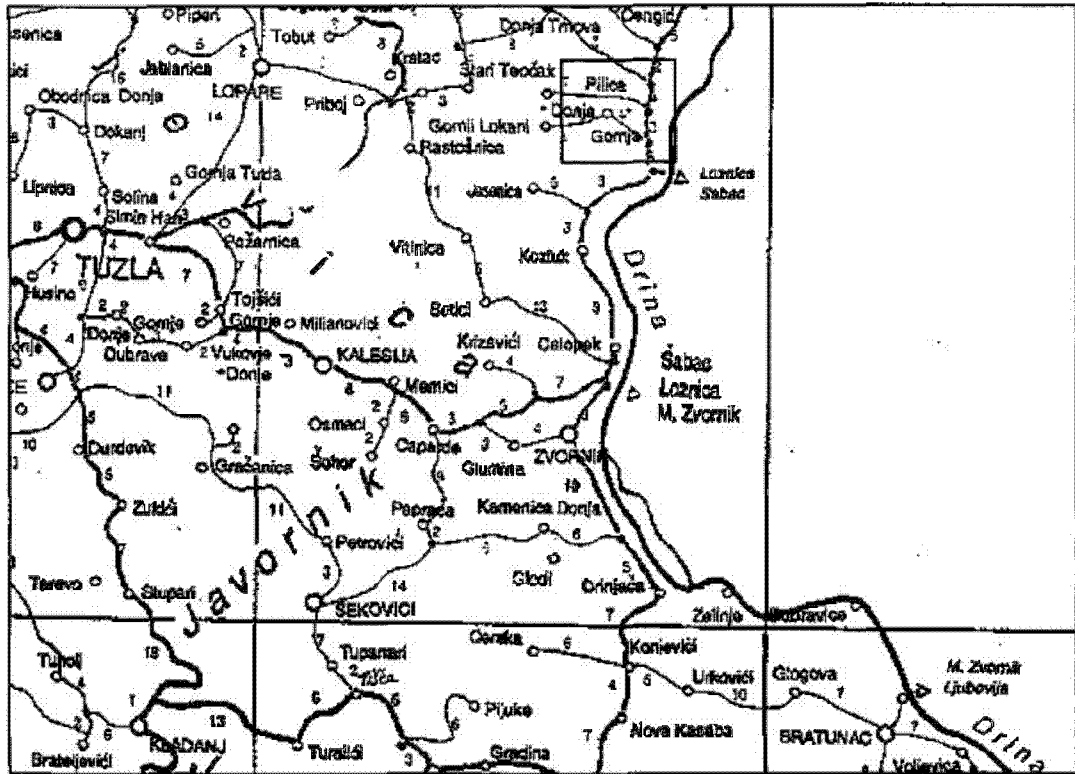
Da bi se obezbijedila sigurnost osoblja MKSJ-a i organizacije "Ljekari za ljudska prava", prije početka ekshumacije je izvršena temeljita provjera minske zagađenosti tog područja. Procjenu minske zagađenosti izvršili su osoblje i psi koje je obezbijedila organizacija "Norveška narodna pomoć" (NPA). S

izuzetkom neupotrijebljene pješadijske municije, nisu pronađene eksplozivne naprave.

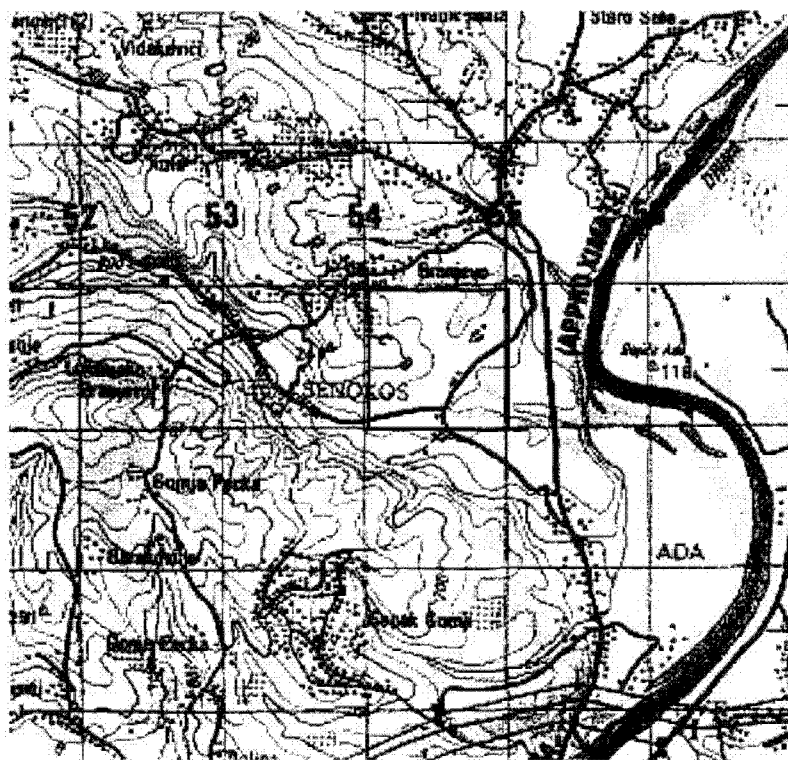
Oko područja na kojem se nalazila grobnica, pripadnici IFOR-a su, uz pomoć spiralne bodljikave žice, uspostavili široki prsten obezbjeđenja. Isto tako, put koji je vodio do lokaliteta grobnice je zatvoren za saobraćaj. Danonoćno obezbjeđenje lokaliteta grobnice vršilo je osoblje MKSJ-a.

3. Kartiranje i izuzimanje površinskog dokaznog materijala

Procedura za iskopavanje na lokalitetu Pilica bila je donekle pojednostavljena; nakon pretraživanja detektorom za metal uslijedio je vizualni pregled zemljišne pnađeni predmeti su kartirani i onda smješteni u kesu s naznakama odgovarajućih koordinata i brojeva artefakata.

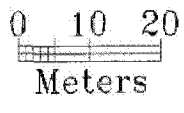
A.

B.

B. Slika 1. (A) Karta cijelokupnog područja istočne Bosne i Hercegovine sa širim područjem lokaliteta grobnice Pilića. (B) Krupni plan područja Branjevo s lokacijom grobnice Pilića (koordinate CQ 548368).

PILICA FARM Grave Site

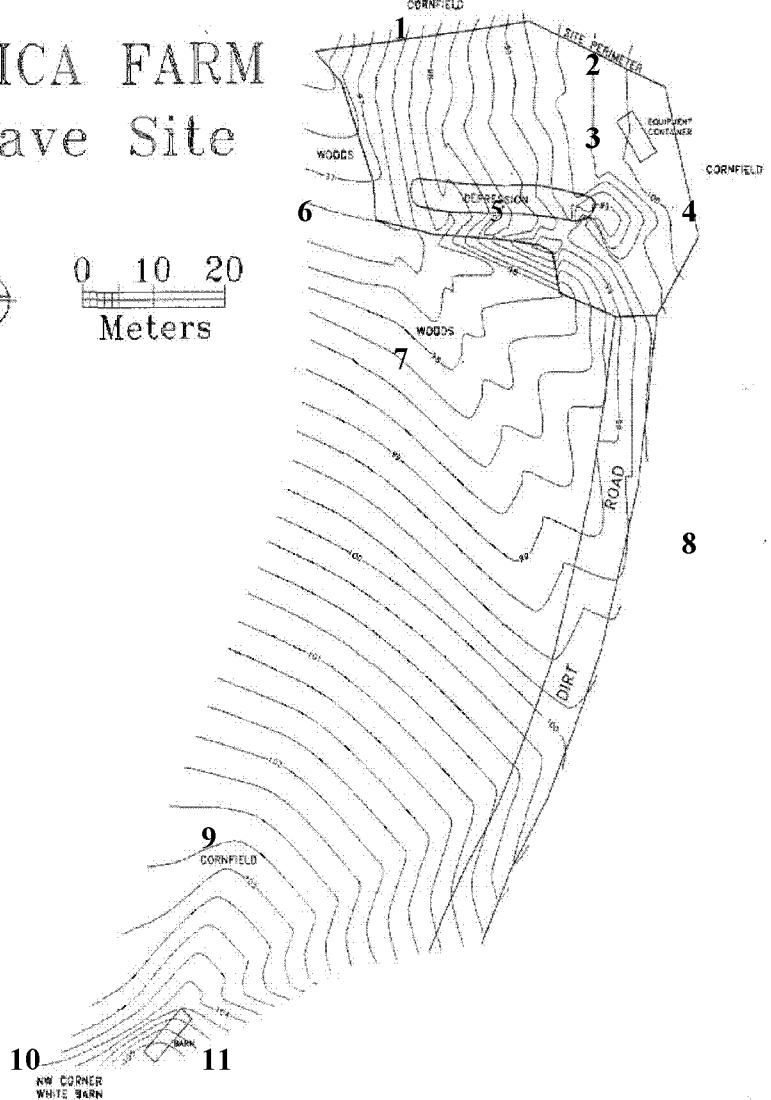

360mN

310mN

310mE

380mE

Lokalitet grobnice Pilica

1. Kukuruzište,
2. Prsten obezbjeđivanja lokaliteta
3. Kontejner za opremu
4. Kukuruzište
5. Ulegnuće
6. Šuma
7. Šuma
8. Neasfaltirani put
9. Kukuruzište
10. Sjeverozapadni dio, bijeli ambar
11. Ambar

Slika 2. Topografska karta cjelokupne grobnice Pilica koja prikazuje glavne karakteristike konfiguracije terena u neposrednoj blizini.

4. Iskopavanje

Probni rovovi napravljeni su sa obje strane i po sredini ulegnuća za koje se sumnja da krije grobnicu. Ti rovovi su bili široki 2 m i kopani su otprilike 2,5 m u dubinu, to do nedirnutog homogenog sloja zemljišta. Iskopavanje je vršeno rovokopačem, a nadgledali su ga istražitelji forenzičari. Iskopavanje rova 1 obavljeno je 11. septembra i završeno je istog dana. Iskopavanje rova 2 takode je započelo 11. septembra i završeno 12. septembra 1996. sredinom dana.

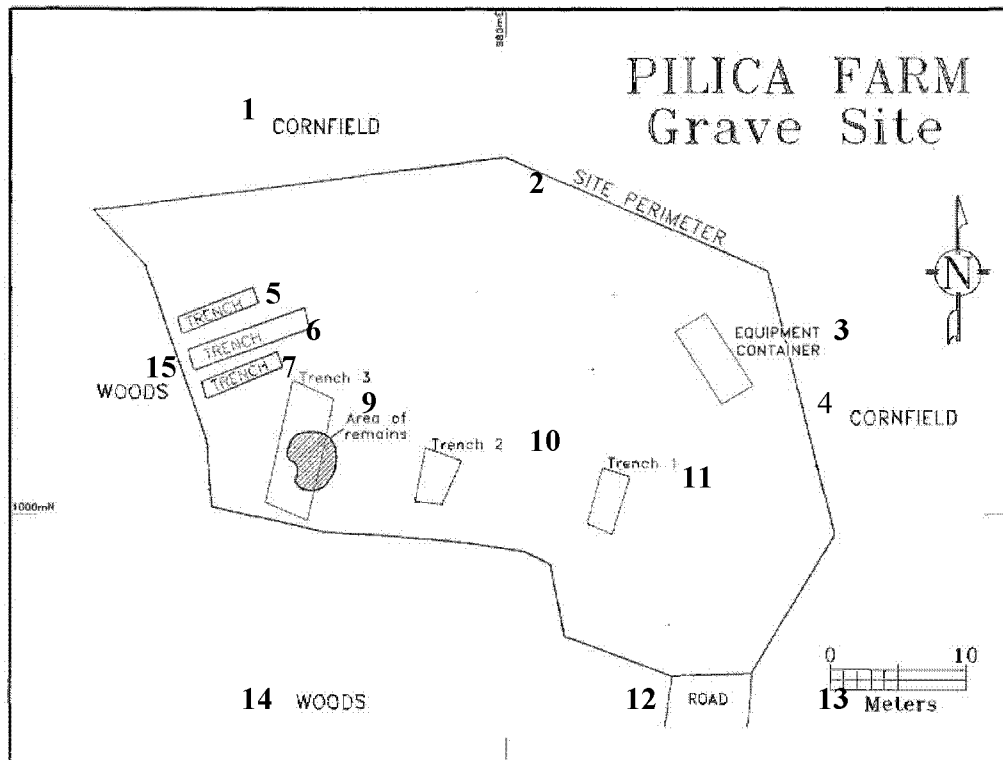
Rov 3 nalazi se na krajnjem zapadnom rubu ulegnuća i njegovo iskopavanje započeto je 12. septembra 1996. Pokopani ljudski ostaci koji se sastoje od skupina tijela i razglobljenih/raskomadanih ostataka, nađeni su na dubini od otprilike 1,25 m. Ta grupa zauzimala je prostor promjera 5 m i protezala se 2,5 m u dubinu.

Tri dodatna rova iskopani su na zapadnoj strani ulegnuća grobnice. To područje ukazivalo je na remećenje tla koje se vidjelo na zračnim fotografijama snimljenim 27. septembra 1995. Rovovi su kopani 3 m u dubinu skoro okomito u odnosu na drveće, a pružali su se blago od drveća i do nekih 10 ili 15 m u polje. Tamo nisu pronađeni nikakvi ljudski ostaci, niti je bilo ikakvih indicija bilo kakvog prekopavanja mimo zone koja je tada bila uzorana (Slika 4.)

5. Ekshumacija

Kada se došlo do posmrtnih ostataka, površinski sloj grobnice je razmekšavan i uklanjan lopatama i pijucima. Nakon što su ti ostaci do kraja definisani i numerisani, lokacije tijela evidentirane su tako što su, tamo gdje je to bilo moguće, bilježene lokacije lobanja ili, tamo gdje to nije bilo moguće, centar skupine ostataka. Prije sakupljanja ostataka, svaki skup ostataka je sniman u širokom planu, kako bi se pokazao njegov odnos prema drugim ostacima u neposrednoj blizini (Slike 6, 8, 9, 11-a, 12, 15). Nakon toga su snimane fotografije koje su prikazivale razgraničene ostatke, s jasno istaknutim brojem slučaja. Kod tijela s ligaturama ili posebnim karakteristikama, snimane su fotografije ostataka u krupnom planu (Slika 7, 10, 11-b, 13, 14).

Grobnica na lokalitetu Pilica

1. Kukuruzište
2. Prsten obezbjeđenja lokaliteta
3. Kontejner za opremu
4. Kukuruzište
- 5-7. Rov
8. Rov 3
9. Prostor na kojem su se nalazili ostaci
10. Rov 2
11. Rov 1
12. Put
13. Metri
14. Šuma
15. Šuma

Slika 4. Karta - široki plan obezbjeđenog područja grobnice na kojem su radili rovokopači na lokalitetu Pilica, na kojem se vidi prsten obezbjeđenja, lokacija kontejnera s opremom, glavni rovovi, i lokacija grupe tijela i dijelova tijela unutar grobnice.

Nakon što su ostaci razgraničeni i pripremljeni za vadenje, dodijeljivan im je jedinstveni broj, da bi zatim bili fotografisani i kartirani. Za potrebe prikupljanja i evidentiranja izolovani pojedinačni i grupni ostaci koji se nisu mogli povezati ni sa jednim konkretnim licem,

zasebno su sakupljeni i numerisani. Isprva su prilikom prikupljanja skupina ljudskih ostataka utvrđene dvije kategorije: (1) oni ostaci koji predstavljaju kompletne ili približno kompletne osobe (obilježeni oznakom PLC plus broj slučaja), te (2) ostaci koji su se sastojali od obično manjih dijelova tijela koji se nisu mogli dovesti u vezu ni sa jednom konkretnom žrtvom (obilježeni oznakom PLC-R i brojem). Kako je iskopavanje napredovalo, postalo je očigledno da je grobnica sadržavala veće komade tijela koji bi se eventualno mogli smatrati zasebnim osobama, ovisno o daljnjoj analizi. Ti ostaci numerisani su kao pojedinci sa "BP" (body ("body parts"/dijelovi tijela), što je dodato uz njihov broj (PLC broj BP). Karta koja je pritom nastala prikazuje lokacije lobanja onih posmrtnih ostataka koji su numerisani kao pojedinci ili dijelova tijela data je na Slici 5. (Usprkos ovakvom pristupu, osim kada je riječ o kategorijama u kojima su zastupljene kompletne osobe, te kategorije su mahom arbitrarne i podliježu individualnoj interpretaciji.)

Prije prelaska na vađenje ostataka, ispunjavan je formular o ekshumaciji i/ili je vođa tima William D. Haglund snimao svoja zapažanja malim kasetofonom. Ta zapažanja su uključivala datum numerisanja ostataka, inicijale vođe (vođa) tima za iskopavanja, prisustvu ligatura i kratki opis odjeće. Ti kratki opisi odjeće su snimani kako bi se iskopani ostaci mogli uporediti s onima koji su primljeni na obdukciju. Zapažanja unesena na terenski formular za obdukciju. Zapažanja unesena u terenski formular za ekshumacije, konkretno odjeća i vrsta povrede, nisu zamišljeni kao potpun opis. Cjeloviti podaci o svakoj osobi mogu se pronaći u obdukcionim izvještajima. Na osnovu zapažanja s terena kasnije je izrađena Tabela 1.

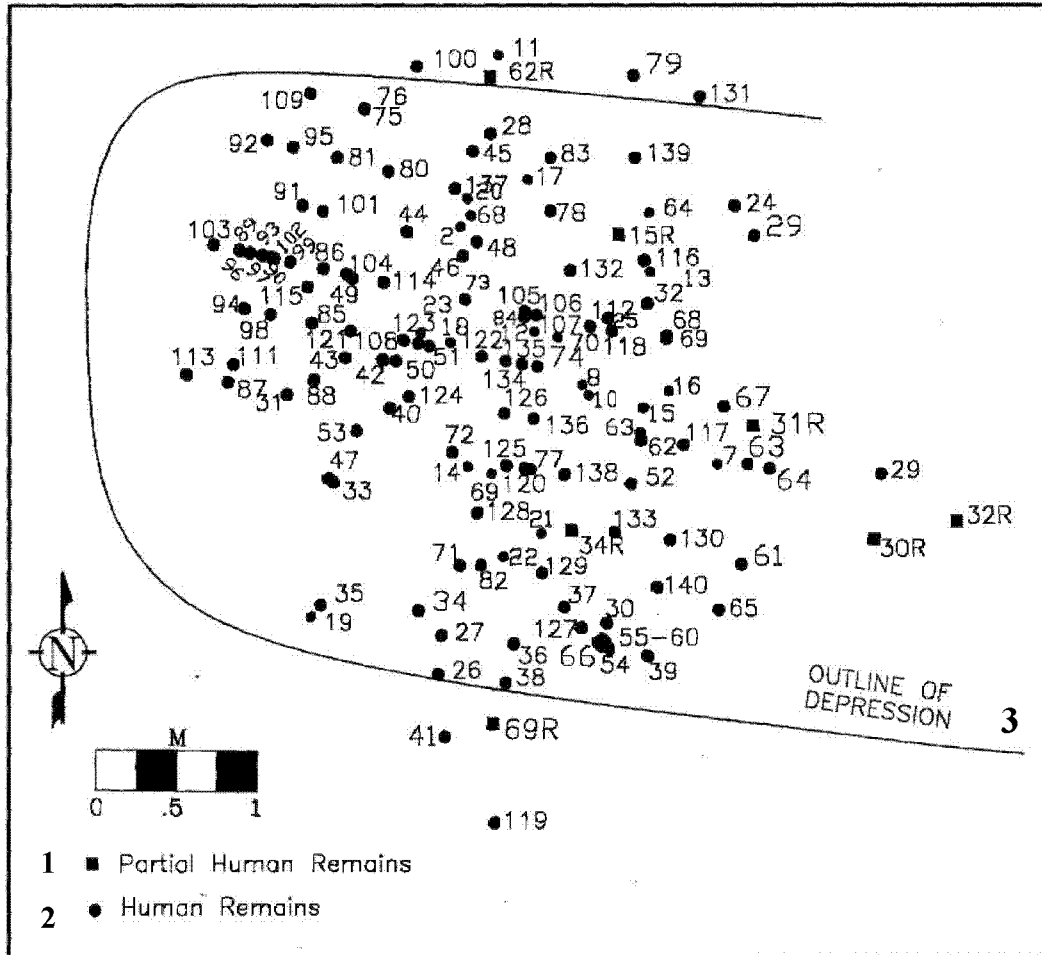
Ostaci su vadeni i pakovani u plastičnu podstavu vreće za tijelo, koja se zatim stavljala u vreću za tijelo s patent-zatvaračem s označenim brojem slučaja, radi čuvanja i prijenosa na mjesto obdukcije. Vreće za tijela su označavane brojevima na oba kraja, kod glave i kod nogu. U njih je stavljana sva odjeća, kao i drugi dokazni materijal koji je pripadao određenom tijelu. Vreće su zatim zatvarane patent-zatvaračem.

6. Uzorci tla s lokaliteta Pilica

S lokaliteta Pilica uzeto je šest uzoraka tla. Dva uzorka uzeta su s dna rova 5 (sa južnog kraja i iz središnjeg dijela), tri iz rova 4 (jedan s vanjske strane grobnice, jedan iz prekrivke grobnice, a jedan s dna grobnice), a kontrolni uzorak uzet je sa površine kukuružišta koje se nalazilo u blizini lokaliteta.

Zemlja kojom je zatrpana grobnica više se podudara sa tlom u kukuružištu, a ne sa uzorcima koji su uzeti na većoj dubini rovova, što

navodi na zaključak da se prekrivka sastoji uglavnom od tla koje se nalazi na površini lokaliteta.

1. Djelimični ljudski ostaci.
2. Ljudski ostaci.
3. Obrisi ulegnuća.

Slika 5. Karta grobnice na lokalitetu Pilica koja prikazuje lokaciju gdje se nalaze kompletni ili gotovo kompletni ili djelimični ljudski ostaci.

Tabela 1. Zapažanja s terena u vezi s ekshumacijama

Br. slučaja	Datum*	Iskopavanje izvršio/la†	Pravac i položaj	Opšti opis odjeće	Pronadene ligature
PLC-S-1	12. sept. 96.	WDH	Djelimični ostaci	Lastiš iz gaćica.	ne
PLC-S-2		PM & DDP	Djelimični ostaci	Nema	ne
PLC-S-3	17. sept. 96.	JRH & SM	Sastoji se od otprilike četiri tijela (A-D) položena u zemlji za zatrpavanje.	Sastoji se od otprilike četiri tijela (označena od A do D) položena u zemlji za zatrpavanje.	ne
PLC-S-4	18. sept. 96.	CEM	Djelimična, moguće da je izmiješana potkoljenica, prvobitno označena.	Nema	ne
PLC-1	19. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, skeletizirana lobanja, fraktura na lijevoj parijetalnom dijelu, dvije cipele i mandibula navrh tijela.	Plave pantalone, crne čizme na vezanje, džemper sa zelenim i bijelim horizontalnim prugama, gaće.	ne
PLC-2	19. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, nedostaje gornji dio trupa, ostaci vegetacije pomiješani s tijelom.	Narančaste duboke cipele, pantalone od samta, ružičaste gaće, uski crni kaiš.	ne
PLC-3	19. sept. 96.	WDH	Leži licem nadolje, desna ruka savijena u laktu, podlaktica presavijena preko grudi, lijeva ruka zgrčena, noge blago povijene u koljenima.	Crvenkasti gornji dio pantalona.	ne
PLC-4	19. sept. 96.	WDH	PLC-1, 2, 3 i 4 gornji sloj tijela.	Pulover dugih rukava, pleteni kaiš, cipele na vezanje.	ne
PLC-5	19. sept. 96.	WDH	Desna strana, ruke vezane na ledima, glava ispod torza, jugoistočna strana grobnice.	Narančaste duboke cipele, zeleni pulover, gornji dio odjeće, smeđe pantalone.	platneni povež
PLC-6	19. sept. 96.	WDH	Lice prema dolje, ruke vezane, sjeveroistočni ugao groba, nedostaje lijeva /kao u originalu/	Tamnoplavi džemper, plava košulja, plave pantalone, dvije čarape.	da
PLC-7	19. sept. 96.	WDH	Dio torza, dijelovi lubanje, uzglobljeni, jugozapadna ivica grobnice, na rubu presječena nadvoje.	Plavi odjevni predmet.	ne
PLC-8	19. sept. 96.	WDH	Stopala na sjevernoj strani grobnice, glava prema dolje, nedostaje prednji dio tijela.	Plava košulja, svijetle prugaste pantalone, duboke cipele.	ne
PLC-9	19. sept. 96.	WDH	Stopala u sjevernom dijelu grobnice, nedostaju obje šake, glava prema dolje.	Pantalone od samta, čarape.	ne
PLC-10	19. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, južni krajnji rub grobnice, ruke savijene sa strane.	Plava košulja, pantalone, čarape.	da
PLC-11	19. sept. 96.	WDH	Stopala ispod tijela PLC-12.	Plava košulja, crne pantalone, smeđa kožna jakna.	ne
PLC-12	19. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza nogu.	Plave pantalone, čizme, crna kosa.	da
PLC-13	19. sept. 96.	WDH	Sjeveroistočni rub groba, ruke vezane, glava ispod tijela.	Rebrasta majica, svijetla košulja na kopčanje dugih rukava.	krpa
PLC-14	19. sept. 96.	WDH	PLC-14 pomiješan sa PLC-15, 16	Košulja svijetlih boja, zelene pantalone, jakna, kaiš.	ne
PLC-15	19. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, savijenih ruku, šake ispred lica, noge presavijene u koljenu.	Svijetla košulja, zelene pantalone, ljubičaste čarape.	ne
PLC-16	19. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, slomljena distalna tibija, vještačka noga.	Tamne pantalone, košulja dugih rukava, iskidana, čarapa na lijevoj stopalu.	ne
PLC-17	19. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, vezanih ruku, sjeverni rub grobnice.	Košulja dugih rukava.	ne
PLC-18	19. sept. 96.	WDH	Leži licem nadolje, desna ruka ispružena sa strane, noge blago.	Plava košulja i pantalone, čizme do gležanja s patent zatvaračem sa strane.	ne
PLC-19	19. sept. 96.	WDH	Leži na lijevoj strani ruku vezanih iza leđa.	Svijetla košulja, plave pantalone, karirani džemper, smeđe boje.	ne

Br. slučaja	Datum*	Iskopavanje izvršio/la†	Pravac i položaj	Opšti opis odjeće	Pronadene ligature
				naračnaste čizme do gležanja.	
PLC-20	20. sept. 96.	WDH	Leži sa stopalima ispod tijela, nagnut prema desnoj strani, s šakom na bedru.	Košulja na crvene pruge, plavobijeli džemper, svijetle pantalone, cipele.	ne
PLC-21	20. sept. 96.	WDH	Zapadna strana grobnice, stopala vire iz grobnice.	Tamne pantalone, dva para.	ne
PLC-22	20. sept. 96.	WDH	Leži na leđima licem prema gore.	Farmerke, crni kaiš, košulja na kopčanje dugih rukava, crne pantalone i narandžaste duboke cipele.	ne
PLC-23	20. sept. 96.	WDH	Ništa nije diktirano.	Svijetla košulja sa zelenim kockama, svijetle pantalone.	ne
PLC-24	22. sept. 96.	WDH	Sjeverni rub grobnice, ruke vezane iza leđa, glava prema dolje, fetusni položaj.	Kožne čizme do iznad gležanja, platnene čizme, zelena košulja.	da
PLC-25	22. sept. 96.	WDH	Ligatura na lijevom zglavku, stopala prema dolje.	Džins, crni kaiš, karirana košulja podvmutih rukava.	da
PLC-26	22. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, zapadni kraj grobnice, ruke vezane iza leđa.	Pantalone, narandžaste cipele, crni kaiš.	da
PLC-27	22. sept. 96.	WDH	Istočni kraj grobnice prema sredini hrpe, glava u blizini PLC-26, tijelo na rubu grobnice raširenih nogu, desna noga nedostaje.	Crni kaiš, cipele.	ne
PLC-28	22. sept. 96.	WDH	Fetusni položaj, u blizini PLC-27, na sjevernoj ivici, koljena dodiruju lice.	Crvene čarape, muške plitke cipele na vezanje, plave pantalone, višebojni gornji dio kratkih rukava.	ne
PLC-29	22. sept. 96.	WDH	Licem prema dolje, sjevernoistočni dio, ruke vezane za leđima, desna noga blago povijena.	Plava košulja, upleteni smeđi kožni remen, farmerke ispod platnenih pantalona, cipele.	ne
PLC-30	22. sept. 96.	WDH	Ruke za leđima.	Zelena košulja dugih rukava, tamne pantalone s kaišem.	da
PLC-31	22. sept. 96.	WDH	Lice prema gore, leži na rubu grobnice blizu PLC-38, raširenih ruku, šaka vezanih za leđima.	Plava košulja, crvena košulja, crni kaiš.	ne
PLC-32	22. sept. 96.	WDH	Ruke vezane za leđima.	Narandžasta košulja, gumene čizme, tamne pantalone.	ne
PLC-33	22. sept. 96.	WDH	Lice prema dolje, lijeva ruka ispružena i povijena u laktu pod kutem od 45 stepeni, lijeva ruka ispružena, noge ispružene.	Svijetla karirana košulja, svijetle pantalone.	ne
PLC-34			Nije numerisano.		ne
PLC-35	22. sept. 96.	WDH	Lice prema gore, leži na rubu grobnice blizu PLC-38, raširenih ruku.	Crne pantalone, čarapa i duboka cipela na desnoj nozi, džins, tamna jakna, crveni pulover.	ne
PLC-36	22. sept. 96.	WDH	Lice prema dolje, po sredini grobnice, vezanih ruku, stopala prema rubu grobnice.	Tamna jakna, upleteni kaiš, tamne pantalone.	da
PLC-37	22. sept. 96.	WDH	Zgrčen u položaju fetusa.	Jakna, džins, crni kaiš.	ne
PLC-38	23. sept. 96.	WDH	Donji ekstremiteti nalaze se vertikalno u odnosu na zapadni rub grobnice, torzo razglobljen i previše izdužen s glavom i gornjim ekstremitetima koji se vuku za njim /kao u originalu/.	Tamna majica, donji dio trenirke, teniske.	ne
PLC-39	22. sept. 96.	WDH	Presavijen u kuku, prema sebi, prema obodu, ruku širom raširenih.	Košulja dugih rukava sa kopčama, majica, crni kaiš, tamne pantalone.	da
PLC-40	22. sept. 96.	WDH	Licem prema gore, na rubu hrpe, glava nedostaje, ruka iza leđa.	Bez košulje, džemper, cipele s plavim i crvenim uzorcima.	ne
PLC-41	22. sept. 96.	WDH	Licem prema dolje, noge ispružene.	Bez košulje, svijetle pantalone, džemper.	ne
PLC-42	22. sept.	WDH	Licem prema dolje, glava na lijevoj strani, noge ispružene, ruke raširene	Gornji dio trenirke, plave pantalone, teniske.	ne

Br. slučaja	Datum*	Iskopavanje izvršio/la†	Pravac i položaj	Opšti opis odjeće	Pronadene ligature
	96.		sa strane.		
PLC-43	22. sept. 96.	WDH	Leži nauznak, vrat jako povijen s glavom koja leži na torzu, ruke sa strane, noge vise preko ruba nagomilanih ostataka.	Tamna košulja, tamne pantalone, kaiš, čizme do gležanja.	ne
PLC-44	22. sept. 96.	WDH	Leži licem prema dolje ruku vezanih iza leđa.	Crveno-crna karirana košulja, tamne pantalone.	ne
PLC-45	22. sept. 96.	WDH	Leži na desnoj strani, ruke iza leđa, na rubu grobnice.	Bez košulje, u tamnim pantalonama, u Levi's jakni s pantalonama, i čizme do gležanja.	ne
PLC-46	22. sept. 96.	WDH	Leži licem nagore, ispruženih nogu, s rukama iza leđa.	Bez košulje, u tamnim pantalonama.	ne
PLC-47	22. sept. 96.	WDH	Nagnut na lijevu stranu.	Džemper tamnih boja, plave pantalone, jakna, natikače.	ne
PLC-48	22. sept. 96.	WDH	Na lijevoj strani, ruke ispružene ispred toraksa, noge polusavijene preko drugih ostataka.	Svijetla potkošulja i pantalone, patike.	ne
PLC-49	22. sept. 96.	WDH	Leži nauznak, ispružen.	Zelenkasta trenirka, patike, tamna jakna s patent zatvaračem.	ne
PLC-50	22. sept. 96.	WDH	Ispružen, s rukama iza leđa.	Košulja kratkih rukava, pantalone od teksasa, kaiš s kopčom, "Reebok" patike.	ne
PLC-51	22. sept. 96.	WDH	Leži na leđima licem nagore, povijenih nogu.	Majica, tamne pantalone, kaiš sa metalnom kopčom, jedna cipela.	ne
PLC-52	22. sept. 96.	WDH	Leži na lijevoj strani, ruku iza leđa, nogu povijenih u koljenu.	Tamna karirana košulja, smeđe pantalone.	ne
PLC-53	22. sept. 96.	WDH	Leži licem nadolje, desna ruka ispružena iznad glave.	Svijetla košulja s purpurnim prugama, tamne pantalone, narandžaste čizme do gležnjeva.	ne
PLC-54	23. sept. 96.	WDH	Licem nadolje u dijelu grobnice s raskomadanim dijelovima, na lijevoj strani, u polufetusnom položaju.	Tamna trenerka.	da
PLC-55BP	22. sept. 96.	WDH	Licem nadole u ispremiješanom dijelu grobnice.	Košulja	da
PLC-56BP	23. sept. 96.	WDH	U ispremiješanom dijelu grobnice, neutvrđen.	Košulja	ne
PLC-57BP	23. sept. 96.	WDH	Donji ekstremiteti, u ispremiješanom dijelu grobnice.	Donji dio zelene trenerke.	ne
PLC-58	23. sept. 96.	WDH	Prilično kompletni ostaci.	Svijetla košulja, tamne pantalone, čarape.	ne
PLC-59BP	23. sept. 96.	WDH	Ispremiješani dio grobnice, neodređen.	Čizme na vezivanje, pantalone, kaiš, čarape.	ne
PLC-60	23. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza leđa, licem prema dolje, ispružene noge.	Crveno-plava karirana košulja, tamne pantalone, čarape.	ne
PLC-61 BP	23. sept. 96.	WDH	Leži na leđima, ruke ispružene naprijed, noge presavijene preko tijela.	Kaiš, pantalone, donje rublje.	ne
PLC-62	23. sept.	WDH	Licem prema dolje, presavijen preko gomile.	Plave duboke patike, farmerke.	ne

Br. slučaja	Datum*	Iskopavanje izvršio/la†	Pravac i položaj	Opšti opis odjeće	Pronadene ligature
	96.				
PLC-63	23. sept. 96.	WDH	Ispremještani dio grobnice, neutvrden.	Svijetla potkošulja, smeđe pantalone.	ne
PLC-64BP	23. sept. 96.	WDH	Ispremještani dio grobnice, neutvrdeno.	Tamna karirana košulja.	ne
PLC-65B	23. sept. 96.	WDR	Ispremiješani dio grobnice, neutvrdeno.	Ostaci zelenih hlača.	da
PLC-66BP	23. sept. 96.	WDR	Licem prema dolje.	Zelena košulja na pruge, jakna tamnih boja.	da
PLC-67	23. sept. 96.	WDR	Vjerovanto lice prema dolje.	Plava karirana košulja, pantalone tamnih boja, lijeva čizma s patent zatvaračem.	ne
PLC-68	23. sept. 96.	WDR	Ispremiješani dio grobnice.	Zelena prugasta košulja, zelenkaste pantalone, čizme do gležanja.	ne
PLC-69	23. sept. 96.	WDR	Ruke vezane iza leđa.	Kaput tamnih boja, plava košulja, crni remen, patike s crnim prugama.	da
PLC-70	23. sept. 96.	WDH	Sjeverni dio hrpe s oko dva tijela /kao u originalu/.	Crveni pulover s crnim kožnim kaišem, džins, bez cipela.	ne
PLC-71	23. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza leđa, gleda istočno od grobnice.	Čizme, crna kožna jakna.	da
PLC-72	23. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, noge prekržižene u koljenima.	Crvena košulja na pruge, tamne pantalone, jedna cipela.	ne
PLC-73 BP	23. sept. 96.	WDH	Samo donji ekstremiteti.	Pantalone, donje rublje, čarape, plave tenisice.	ne
PLC-74BP	23. sept. 96.	WDH	Nauznak, nagnut na desnu stranu, desna noga povijena, lijeva noga /kao u originalu/.	Jakna, gornji dio odijela.	ne
PLC-75BP	23. sept. 96.	WDH	Lobanja.	Nema.	ne
PLC-76 BP	23. sept. 96.	WDH	Lobanja.	Nema.	ne
PLC-77BP	23. sept. 96.	WDH	Ispremještani dio grobnice, položaj neutvrden.	Pantalone od samta, donje rublje, kaiš.	ne
PLC-78	23. sept. 96.	WDH	Licem nadolje, savijen u kuku, glava ispod 78, u ispremješanom dijelu grobnice.	Tamni kaput, pantalone, duboke cipele, tanki crni kaiš.	da
PLC-79	23. sept. 96.	WDH	Na desnoj strani ruke vezane iza leđa, noge blago povijene, na rubu ispremješanog dijela grobnice.	Svijetla košulja kratkih rukava, tamne pantalone, crna kožna jakna.	da
PLC-80	23. sept. 96.	WDH	Lice prema gore, ispružene noge, ruke ispružene iznad glave.	Farmerke, crni kaiš, crvenkasta košulja na kopčanje, narandžaste čizme.	ne
PLC-81	23. sept. 96.	WDH	Lice prema gore, ruke raširene.	Cipele na vezivanje, pantalone, jakna.	da
PLC-82BP	23. sept.	WDH	Ispremještani dio grobnice, položaj neutvrden.	Kaiš, pantalone, cipele, čarape, donje rublje.	ne

Br. slučaja	Datum*	Iskopavanje izvršio/la†	Pravac i položaj	Opšti opis odjeće	Pronadene ligature
	96.				
PLC-83	23. sept. 96.	WDH	Ispremiješani dio grobnice, položaj neutvrđen.	Majica, pantalone vojnog tipa, podstavljena jakna.	ne
PLC-84	23. sept. 96.	WDH	Ispremještani dio grobnice, položaj neutvrđen.	Pantalone, remen, donje rublje, čarape, jedna cipela.	ne
PLC-85	23. sept. 96.	WDH	Na leđima, noge povijene prema gore u koljenu, gornji dio tijela u ispremješanom dijelu grobnice.	Crne pantalone od samta, čizme.	ne
PLC-86	23. sept. 96.	WDH	Stopala vire na zapadnoj strani grobnice.	Plava košulja na pruge dugih rukava, gornji odjeće dugih rukava, pantalone.	ne
PLC-87	23. sept. 96.	WDH	Leži na zapadnom kraju grobnice, ruke iza leđa.	Tamni džemper, trenerka.	da
PLC-88	23. sept. 96.	WDH	Blatom ispunjeni dio grobnice, položaj neutvrđen.	Kaiš s kopčom od bijelog metala, ljubičasta jakna, plave pantalone i narandžaste čizme.	ne
PLC-89	23. sept. 96.	WDH	Zapadni obod grobnice, skvrčen u fetusnom položaju.	Tamne pantalone, narandžaste duboke cipele, majica sa žutim i plavim natpisom.	ne
PLC-90	23. sept. 96.	WDH	Zapadni dio grobnice, ruke vezane iza leđa.	Karirane pantalone, zelena prugasta košulja, smeđe cipele na vezanje.	ne
PLC-91	23. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza leđa, ispremještani dio grobnice.	Farmerke, kaput.	da
PLC-92	23. sept. 96.	WDH	Slučajevi br. 92, 93, 95, 97, paralelno poredani u donjem sloju grobnice.	Karirana košulja, crni kaiš.	ne
PLC-93	23. sept. 96.	WDH	Lice prema dolje, slučajevi 92, 93, 95, 97, paralelno poredani u donjem sloju grobnice.	Plava košulja na kopčanje, crne pantalone.	da
PLC-94	23. sept. 96.	WDH	Rub grobnice, ruke vezane iza leđa.	Farmerke.	da
PLC-95	23. sept. 96.	WDH	Slučajevi 92, 93, 95, 97, paralelno poredani u donjem sloju grobnice.	Crno-bijela karirana košulja.	ne
PLC-96	23. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza leđa.	Mokasine, farmerke, košulja s kopčama.	da
PLC-97	23. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza leđa, tijelo paralelno sa slučajevima br. 92, 93, 95 i 97.	Crno-bijela košulja.	da
PLC-98	23. sept. 96.	WDH	Tijelo ispruženo prema ispremješanom dijelu grobnice.	Plava košulja i pantalone, visoke gumene čizme.	ne
PLC-99	23. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza leđa.	Crveni kaiš od kože nekog reptila, duboke čizme na vezanje, dva para farmerki.	da
PLC-100	23. sept. 96.	WDH	Sjeverni obod groba, ruke vezane iza leđa, s lijeve strane, noge polusavijene u koljenima.	Crna, crvena i bijela karirana košulja, jakna.	da
PLC-101	23. sept. 96.	WDH	Ruke vezane iza leđa, ispružene, licem nadolje.	Karirana košulja s malim uzorkom, kožne čizme.	da
PLC-102	23. sept.	WDH	Ruke vezane iza leđa, leži na leđima.	Tamni sako, košulja, pantalone.	da

Br. slučaja	Datum*	Iskopavanje izvršio/la†	Pravac i položaj	Opšti opis odjeće	Pronadene ligature
	96.				
PLC-103	23. sept. 96.	WDH	Ruke iza leđa, leži na leđima, ruke ispružene prema gore i sastavljene iza glave.	Smeđi kaiš, cipele na vezanje.	da
PLC-104	23. sept. 96.	WDH	Zapadni rub grobnice, donji ekstremiteti na lijevoj strani, rotirani ulijevo u kukovima i s gornjim dijelom tijela licem prema dolje /kao u originalu/.	Crno-bijela karirana košulja.	ne
PLC-105	23. sept. 96.	WDH	Sjeverozapadni dio grobnice.	Kaiš, zeleni džemper vezan oko struka.	ne
PLC-106BP	23. sept. 96.	WDH	Samo donji ekstremiteti.	Pantalone, donje rublje, lijeva čarapa.	ne
PLC-107BP	23. sept. 96.	WDH	Donji ekstremiteti, parcijalni toraks.	Kaiš, pantalone, čarape, donje rublje.	ne
PLC-108	23. sept. 96.	WDH	Ništa nije diktirano.	Ništa nije diktirano.	ne
PLC-109	23. sept. 96.	WDH	Ruke iza leđa, leži na lijevoj strani.	Ljubičaste pantalone, karirana košulja dugih rukava, donje rublje s patent-zatvaračem, cipele na vezanje.	da
PLC-110	Nije numerisano.				
PLC-111	24. sept. 96.	JPB	Lice prema dolje na rubu grobnice.	Tamni džemper, farmerke, tamni kaiš, crne kožne cipele.	ne
PLC-112	24. sept. 96.	JPB	U blatu ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Farmerke, crni kožni remen.	ne
PLC-113	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Svijetla majica kratkih rukava, crni kožni kaiš, farmerke, duboke cipele na vezanje, čarape u džepovima pantalona.	ne
PLC-114	24. sept. 96.	JPB	Lice okrenuto nagore, desna noga ustranu prema gore, lijeva noga ispružena.	Crni kožni kaiš, gumene čizme, džemper svijetlih boja, sako od odijela, farmerke.	ne
PLC-115BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Sako od odijela, ljubičasti džemper.	ne
PLC-116	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Crvena majica s natpisom, farmerke, crni kaiš.	da
PLC-117 BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Jakna, crveno-bijeli karirani džemper, košulja svijetlih boja.	ne
PLC-118	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Kožne čizme, farmerke s kožnim kaišem, košulja dugih rukava.	ne
PLC-119BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Farmerke, kaiš.	ne
PLC-120	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Pantalone od samta, svečani kaput, kožni kaiš.	ne
PLC-121	24. sept. 96.	JPB	Leži licem prema nagore.	Majica, jakna od skaja, tamni kožni kaiš, duge gaće, farmerke duboke cipele.	da
PLC-122	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Majica, gornji dio trenerke, farmerke.	ne

Br. slučaja	Datum*	Iskopavanje izvršio/la†	Pravac i položaj	Opšti opis odjeće	Pronadene ligature
PLC-123 BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Jakna od džinsa.	da
PLC-124BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Gornji dio trenerke.	ne
PLC-125BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Jakna od platna s novčanikom u prednjem desnom džepu.	ne
PLC-126	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Majica, farmerke, kožni kaiš s mesinganom kopčom, šarena vindjakna.	ne
PLC-127 BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Džemper vezan oko struka, farmerke, crni kožni kaiš.	ne
PLC-128	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Crni kožni kaiš, tamna štrikana jakna, tamne pantalone, crna majica.	ne
PLC-129 BP	24. sept. 96.	JPB	Nagnut na lijevu stranu.	Duboke cipele od vještačke kože s prugama, samtane pantalone, zeleno donje rublje, karirana košulja.	ne
PLC-130 BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Pantalone nedređene boje i tipa.	ne
PLC-131BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Majica.	ne
PLC-132BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Pantalone.	ne
PLC-133BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Farmerke, duge gaće, crna jakna od imitacije kože, džemper.	ne
PLC-134BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Kaput, pantalone, vunene čarape, kaiš.	ne
PLC-135 BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Pantalone od samta, upleteni kožni kaiš.	ne
PLC-136 BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj tijela neutvrđen.	Džemper.	da
PLC-137	24. sept. 96.	JPB	Tijelo ispruženo na lijevu stranu.	Farmerke, pleteni prsluk.	da
PLC-138BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Farmerke, sa zelenim donjim rubljem na crne pruge.	ne
PLC-139BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Crna jakna od vještačke kože, džemper, košulja.	ne
PLC-140 BP	24. sept. 96.	JPB	U blatom ispunjenom dijelu grobnice, položaj neutvrđen.	Jakna od džinsa.	ne

* Navodi se datum opisa ostataka i/ili ekshumacije.

† JPB = Jose-Pablo Baraybar, WDH = William Haglund, JRH = Juerena Hoffman, SM = Shuala Martin, CEM = C. Elliot Moore; PM = Patrick Meyers; DDP = David i Pino;

Velika količina azota (0,9%) i organske materije (8,8%) u uzorku iz pokrivke grobnice poklapa se sa stadijem raspadanja tijela. To što je tlo iz kukuružišta imalo takođe relativno visoki procenat organske materije (2,8%) ukazuje na činjenicu da je korišteno organsko gnojivo, kao što je stajnjak.

7. Napomene o iskopavanju

Iskopavanje i ekshumacije na lokalitetu Pilica otežavalo je ružno vrijeme s olujama i skoro svakodnevnim prolomima oblaka, što je rezultiralo neprestanim poplavlivanjem grobnice. Stanje posmrtnih ostataka¹ na lokalitetu grobnice Pilica kretala se od kompletno do skoro kompletno očuvanih pojedinačnih leševa, do očuvanih velikih komada tijela, dijelova tijela, pojedinačnih kostiju ili fragmentata kostiju. Činjenica da su ostaci bili razglobljeni i raskomadani, kao i to da su bili izuzetno isprepleteni i pomiješani takođe je komplicirala istragu. Ostaci koji se nisu mogli dovesti u vezu ni s jednim tijelom, popisani u vrijeme ekshumacije, dati su u Tabeli 2.

Nailazilo se i na odjevne predmete koji se nisu mogli pripisati konkretnim osobama. Oni su pregledani kako bi se vidjelo sadrže li dokumente koji bi mogli pružiti indicije za provizornu identifikaciju, ali isti nisu popisivani niti vađeni iz grobnice.

8. Rezime

Sveukupno su na lokalitetu Pilica sakupljene 264 skupine posmrtnih ostataka. Većina njih koncentrisana je u jednoj grupi tijela i dijelova tijela u zapadnom dijelu grobnice, dok je ostali i to veliki dio grobnice ostao nezauzet.

Kriminalističko-tehnička istraga na lokalitetu Pilica završena je 24. septembra 1996. Ostaci su transportirani u Kalesiju, u objekt gdje su vršeni pregledi pod okriljem policijskih promatrača Ujedinjenih nacija, uz bezbjednosnu saradnju IFOR-a, kao i pomoć lokalne policije Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske.

Kratki i kronološki pregled toka istrage na lokalitetu je u Tabeli 3.

¹ Posmrtni ostaci koriste se ovdje kao generički termin kako bi se označila kompletna tijela ili skeleti, dijelovi tijela, ili kompletni, djelimični ili fragmentirani skeletni elementi.

Tabela 2. Ostaci prikupljeni iz grobnice na lokalitetu Pilica koji su dovedeni u vezu s konkretnim žrtvama

Ostaci br.:	Datum:	Opis:	Koordinate:
PLC-R-1	10. sep 96.	lijevi humerus, radius, ulna i lijeva ruka	rov 1
PLC-R-2	10. sep 96.	nije specificirano	nisu specificirane
PLC-R-3	11. sep 96.	stopalo	rov 2; D18.07; H254; V98.5
PLC-R-4	11. sep 96.	lijeva tibija	površina: D8.56; H215; V94.33
PLC-R-5	11. sep 96.	PREIMENOVANO u PLC-1	D18.23; H263; V 9.3
PLC-R-6	11. sep 96.	PREIMENOVANO u PLC-S-1	D20.78; H251; V95
PLC-R-7	11. sep 96.	desna ulna	rop 1: D8.75; H 207; V98
PLC-R-8	11. sep 96.	sakrum	površina: D19.11; H 188; V 92
PLC-R-9	11. sep 96.	brojni ostaci	površina: D16.36; H 200; V 88.5
PLC-R-10	11. sep 96.	dijelovi humerusa i odjeća	D 16.32; H 205; V 93
PLC-R-11	11. sep 96.	kičma	rov 2
PLC-R-12	11. sep 96.	stopalo i cipela	rov 2: D17.37; H 251; V 99.6
PLC-R-13	11. sep 96.	stopalo, cipela i čarapa	rov 2
PLC-R-14	11. sep 96.	lijeva tibija i fibula	rov 3: D26.74; H262; V98
PLC-R-15	11. sep 96.	šaka	rov 3: D24.9; H262; V95.5
PLC-R-16	11. sep 96.	fragment lobanje	rov 3: D29.95; H264; V97.5
PLC-R-17	11. sep 96.	fragmenti lobanje	rov 3: D26.14; H268; V95.5
PLC-R-18	12. sep 96.	probrani skeletni ostaci	nije specificirano
PLC-R-19	12. sep 96.	distalni humerus	površinska zbirka, južni rub iskopa
PLC-R-20	12. sep 96.	fragment lobanje	površinska zbirka, južni rub iskopa
PLC-R-21	12. sep 96.	fragment humerusa	površinska zbirka, južni rub iskopa
PLC-R-22	12. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-23	12. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-24	12. sep 96.	fragmenti lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-25	16. sep 96.	desna temporalna kost	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-26	16. sep 96.	fragment rebra	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-27	16. sep 96.	čeaona kost	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-28	16. sep 96.	fragment rebra	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-29	16. sep 96.	ksifoidni nastavak	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-30	16. sep 96.	pelvis	D23.65; H258; V95.33
PLC-R-31	16. sep 96.	cipela s čarapom i stopalo	D24.25; H260; V95.90

PLC-R-32	16. sep 96.	nije zabilježeno	D23.13; H258; V96.0
PLC-R-33	16. sep 96.	(desna) šaka	nađeno u zemlji kojom je zatrpana grobnica
PLC-R-34	16. sep 96.	radijus	D25.46; H259; V97.5
PLC-R-35	17. sep 96.	fragmenti rebra	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-36	17. sep 96.	fragmenti kosti	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-37	17. sep 96.	sternum	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-38	17. sep 96.	2 metakarpalne kosti	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-39	17. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-40	17. sep 96.	toraksni pršljen	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-41	17. sep 96.	fragment rebra	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-42	17. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-43	17. sep 96.	1 karpalna i 1 metakarpalna kost	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-44	17. sep 96.	fragment skapule	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-45	17. sep 96.	fragment kosti	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-46	17. sep 96.	fragmenti lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-47	17. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-48	17. sep 96.	falanga	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-49	17. sep 96.	fragmenti lobanje i 1 zub	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-50	17. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-51	17. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-52	17. sep 96.	metakarpalna kost	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-53	17. sep 96.	fragment lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-54	17. sep 96.	fragmenti lobanje	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-55	17. sep 96.	pršljenovi	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-56	18. sep 96.	cipela sa stopalom	nađeno na površini, južni rub iskopa
PLC-R-57	18. sep 96.	ostaci glave	2,50 m južno, 14,60 m zapadno, 30 cm u dubinu, 300 stepeni.
PLC-R-58	19. sep 96.	odrezana glava i vrat	19,45 m SI ugao, 1, 5m S, 250cm u dubinu, 300 stepeni
PLC-R-59	19. sep 96.	tibija	18, 6m SI ugao, 2,5 m u dubinu
PLC-R-60	19. sep 96.	ruka	D 19.58; H260; V99. 6
PLC-R-61	19. sep 96.	stopalo	D 19.209; H251; V99.90
PLC-R-62	19. sep 96.	polu torza	nije specificirano
PLC-R-63	19. sep 96.	lobanja	nije specificirano
PLC-R-64	19. sep 96.	fragmenti lobanje i 2 mandibule	nije specificirano
PLC-R-65	19. sep 96.	skapula i rebra	nije specificirano
PLC-R-66	19. sep 96.	desna fibula i tibija	nije specificirano
PLC-R-67	19. sep 96.	fragmenti lobanje	nije specificirano

PLC-R-68	19. sep 96.	djelimični torzo	nije specificirano
PLC-R-69	19. sep 96.	gornji dio torza	nije specificirano
PLC-R-70	19. sep 96.	djelimični torzo	nije specificirano
PLC-R-71	19. sep 96.	rebra i fibula	nije specificirano
PLC-R-72	19. sep 96.	gornji dio torza	rov 4, D12.878, H224? V96.5
PLC-R-73	*	povezano sa zakopavanjem	nije specificirano
PLC-R-74	*	desno stopalo	D14.17; H237; V102;
PLC-R-75	*	lijeva fibula	D?; H229; V100.25
PLC-R-76	*	pršljenovi	D14.94; H233; V100.33
PLC-R-77	*	nije zabilježeno	nije specificirano
PLC-R-78	*	brojni ostaci	pomiješano među tijelima u grobnici
PLC-R-79	*	nije zabilježeno	D19.58; H283; V101.33
PLC-R-80	*	sakrum; desna karlična kost; desna šaka; lobanja; atlas; lijevi radijus	D19.33; H278; V104
PLC-R-81	*	lobanja	D19.25; H277; V104
PLC-R-82	*	lobanja	D18.03; H284; V105.5
PLC-R-83	*	fragment lobanje	nije specificirano
PLC-R-84	24. sep 96.	fragmenti lobanje	nije specificirano
PLC-R-85	24. sep 96.	fragmenti lobanje	nije specificirano
PLC-R-86	24. sep 96.	fragmenti lobanje	nije specificirano
PLC-R-87	24. sep 96.	fragmenti lobanje	nije specificirano
PLC-R-88	24. sep 96.	fragmenti lobanje	nije specificirano
PLC-R-89	24. sep 96.	lobanja, karlična kost, 2 radijusa, ulna, cervikalni pršljen, rebro	nije specificirano
PLC-R-90	24. sep 96.	karlična kost, sakrum, fragmenti lobanje, humerus	nije specificirano
PLC-R-91	24. sep 96.	fibula, 2 radijusa, fragment mandibule, lijeva šaka, šaka sa ručnim satom vezana konopcem	nije specificirano
PLC-R-92	24. sep 96.	karlična kost, rebro, 2 klavikule, ulna, fragmenti lobanje, tibija, sakrum	nije specificirano
PLC-R-93	24. sep 96.	lijeva i desna podlaktica vezane, desni humerus, fragmenti lobanje, rebra, fibula, pršljenovi, tibija i fibula	nije specificirano
PLC-R-94	24. sep 96.	stopalo i potkoljenica	nije specificirano
PLC-R-95	24. sep 96.	razni ostaci;	nije specificirano
PLC-S-1	12. sep 96.	vidi PLC-R6	nije specificirano
PLC-S-2	17. sep 96.	nije zabilježeno	nije specificirano
PLC-S-3A	17. sep 96.	desna i lijeva potkoljenica	južni rub
PLC-S-3B	17. sep 96.	desna i lijeva potkoljenica	južni rub
PLC-S-3C	17. sep 96.	Lobanja, desni i lijevi humerus, 1 kost lijeve podlaktice, desna	južni rub

		potkoljenica i natkoljenica.	
PLC-S-3D	17. sep 96.	2 lobanje, desni i lijevi humerus, 2 kosti desne podlaktice.	južni rub

Tabela 3. Kronološki pregled istražnih radnji tokom iskopavanja grobnice na lokalitetu Pilica Godina 1996.

	Radnje
9. septembar	Procjena minske zagađenosti
10. septembar	Procjena minske zagađenosti
11. septembar	Procjena minske zagađenosti
12. septembar	Procjena minske zagađenosti i priprema lokaliteta. Vađenje površinskih ostataka PLC-S-1 i PLC-S-2.
13. septembar	Obrada lokaliteta i probno iskopavanje.
14. septembar	Obrada lokaliteta i probno iskopavanje.
15. septembar	Obrada lokaliteta i probno iskopavanje.
16. septembar	Obrada lokaliteta i probno iskopavanje.
17. septembar	Vađenje površinskih ostataka PLC-S-3.
18. septembar	Vađenje površinskih ostataka PLC-S-4.
19. septembar	Vađenje ostataka od PLC-1 do PLC-19 (Slika 7, 8, 9, 10).
20. septembar	Vađenje od PLC-20 do PLC-23.
21. septembar	Vađenje prostirke i razotkrivanje ostataka
22. septembar	Vađenje ostataka od PLC-24 do PLC-54 (Slika 11).
23. septembar	Vađenje ostataka od PLC-55BP do PLC-109 (Slika 12).
24. septembar	Vađenje ostataka od PLC-111 do PLC-140BP. Završetak vađenja tjelesnih ostataka iz grobnice (Slika 13, 14, 15).
25. septembar	Nastavak probnog iskopavanja zapadno od grobnice.
26. septembar	Ponovno nasipanje grobnice.
27. septembar	Ponovno nasipanje grobnice.

Zamjenski list

FOTOGRAFIJE/NEGATIVI

KOLOR

ERN 0149-2923-0149-2923

VERZIJA SA NOVIM PEČATOM 0069-3262-0069-3265. Kriminalističko-tehnička obrada grobnice Pilica, na lokalitetu ekonomije Branjevo. Ekshumacije vršene od 10. septembra 1996. do 24. septembra 1996, a pregledi od 6. oktobra 1996. do 23. oktobra 1996., dio I, II, III & IV, sastavio William (Bill).

Zamjenski list

FOTOGRAFIJE/NEGATIVI

KOLOR

ERN 0149-2938-0149-2945

VERZIJA SA NOVIM PEČATOM ORIGINALNOG DOKUMENTA 0069-3262-0069-3265.
Kriminalističko-tehnička obrada grobnice Pilica na poljoprivrednom dobru Branjevo.
Ekshumacije vršene od 10. septembra 1996. do 24. septembra 1996, a pregledi od 6. oktobra
1996. do 23. oktobra 1996., dio I, II, III & IV, sastavio William (Bill).

IV. POSTMORTEM PREGLEDI

Postmortem preglede su izvršili sudski patolozi, saradnici organizacije "Ljekari za ljudska prava", uz pomoć osoblja koje se sastojalo od antropologa, radioloških tehničara, kriminalističkih tehničara, fotografa, operatora za unos podataka i osoblja zaduženog za logističku podršku (vidi Zahvale). U tri odjeljka ovog poglavlja daje se prikaz metoda koji su primijenjeni prilikom pregleda i nalaza pregleda, kao i sažeti prikaz dijela istrage koji se odnosi na preglede.

Postmortem pregleđi su izvršeni u privremenoj mrtvačnici na periferiji Kalesije, u Bosni i Hercegovini. U toj zgradi i pripadajućem kompleksu ranije je bila fabrika odjeće, koja je u ratu oštećena. Bezbjednosni prsten su činili visoka žičana ograda, kapija i stražari. Prednji dio objekta je zaklonjen od pogleda ceradom pričvršćenom na ogradu od žičane mreže i kontejnerima-hladnjačama postavljenim na ključnim mjestima. Obezbjedenje je bilo danonoćno, a vršilo ga je osoblje angažovano od strane bosanske Vlade. Dokazni materijal je čuvan u zaključanom spremištu, a ključ je bio kod kriminalističkog tehničara.

A. Opšti metodi

1. Fotografisanje

Fotografisanje na mjestu pregleda vršeno je 35-milimetarskim foto-aparatima (marke "Nikon 801", sa sljedećim objektivima, takode marke "Nikon": 28/80 i 35/70, kao i 105). Korišten je fleš marke "Nikon SB25". Film za fotografije bio je marke "Fuji 200", a film za dijapozitive marke "Kodachrome 200".

Prije stavljanja filma u foto-aparat, na filmsku rolnu je neizbrisivom tintom upisivan broj tog filma. Kada je film bio potrošen, označena rolna filma je ponovo spremna u svoju kutijicu, označenu na sličan način. Film za dijapozitive je predat Williamu D. Haglundu, koji ga je odnio na razvijanje u Sjedinjene Države. Razvijanje filma za fotografije izvršeno je pod nadzorom nizozemskog fotografa Rudolfa Schoutena, a za obradu i izradu pozitivna je korištena oprema marke "Fuji".

2. Prikupljanje i pohranjivanje dokaznog materijala

Prikupljanje dokaznog materijala imalo je za cilj dokumentovanje tragova vezivanja, premlaćivanja ili mučenja, kao i tragova koji su ukazivali na uzrok smrti žrtava i koji su mogli pomoći u utvrđivanju njihovog identiteta. Prikupljeni i evidentirani dokazni materijal uključivao je balističke dokaze, između ostalog metke i čahure, kao i ligature i svu odjeću skinutu s ostataka, te sve lične predmete, kao što su nakit, fotografije, pisma, legitimacije, itd.

Prikupljanje dokaza vršeno je u raznim fazama pregleda. Nakon što bi ostaci bili fluoroskopirani, sve projekte i ostale pronađene predmete uklonio je patolog koji je vršio obdukciju. Ti predmeti uočljivo su obilježeni i odloženi na stol za odlaganje dokaznog materijala koji je u tu svrhu dodijeljen konkretnoj stanici za obdukcije.

Obrada odjeće se sastojala od nekoliko faza. Prema nahodjenju patologa, sva se odjeća skidala ili prilikom fluoroskopije ili na obdukcijom stolu. Svi džepovi su pregledani i pražnjeni. Zatim se na svaki komad odjeće pričvršćivala metalna pločica s otisnutim brojem slučaja, nakon čega je odjeća slata u praonicu. Kada je očišćena od blata i ostataka zemlje, vješana je na sušenje i zatim dostavljena patologu radi opisa posebnih karakteristika, kao što su etikete, veličina, vrsta tkanine, natpisi, boja, tragovi krpanja ili bilo kakvih prepravaka. Taj opis se unosi u obdukcijom izvještaj.

Sav drugi dokazni materijal se čistio, spremao u prikladno označenu ambalažu i slao u stanicu za fotografisanje. Na ambalažu su upisivani sljedeći podaci:

- 1) broj slučaja
- 2) broj elementa dokaznog materijala
- 3) datum prikupljanja
- 4) opis predmeta i mjesto pronalaska.

Na primjer:

- (1) PLC-2
- (2) # 1
- (3) 18-10-06 (dan/mjesec/godina)
- (4) metak, jedan (1) iz lijevog glutealnog mišića.

Elementi dokaznog materijala su nakon fotografisanja iznošeni iz fotografske stanice i stavljeni u veliku papirnatu kesu označenu brojem slučaja.

Kriminalistički tehničar je svaki zapakovani i označeni element dokaznog materijala koji je bio spremljen u kesu s dokaznim materijalom datog slučaja unosi u spisak dokaznog materijala. Ti podaci su kasnije unijeti u tabelu izrađenu u programu Excel (Dodatak B, Tabela B2).

Kad je sav dokazni materijal bio na odgovarajući način evidentiran i zapakovan, kriminalistički tehničar je kesu s dokaznim materijalom datog slučaja nosio u spremište za dokazni materijal. Tu se dokazni materijal razvrstavao u jednu od sljedeće tri kategorije: (1) balistički dokazi i sredstva za vezivanje, (2) biološki materijal i (3) lični predmeti. Balistički dokazi i sredstva za vezivanje, kao i svi predmeti od ključnog značaja za utvrđivanje identiteta, spremeni su u ormarić "A" u spremištu za dokazni materijal. To mjesto pohranjivanja je unijeto u Evidenciju dokaznog materijala. Biološki dokazni materijal (uzorci DNK) spreman je u ormarić "B" u spremištu za dokazni materijal. Lični predmeti su spremeni na police ormarića u spremištu za

dokazni materijal i to prema broju žrtve. Svaka kesa s dokaznim materijalom je zatvarana (heftaricom ili samoljepljivom trakom), a preko mjesta zatvaranja su upisivani inicijali kriminalističkog tehničara.

Istražitelji MKSJ-a su pregledali sav dokazni materijal (osim uzoraka DNK), uključujući balističke dokaze i sredstva vezivanja, kao i sve predmete od ključnog značaja za utvrđivanje identiteta, kako bi utvrdili koje će predmete zadržati, a koje bi trebali proslijediti bosanskim vlastima. Biološki dokazni materijal je dostavljen Laboratoriji za molekularnu genetiku organizacije "Ljekari za ljudska prava" pri Odsjeku za medicinsku genetiku, *University of Washington*, Seattle, savezna država Washington, SAD.

3. Obdukcioni pregled

U prostorijama u kojima je vršen pregled, na vidnom mjestu je bio istaknut pismeni protokol sa smjernicama koje su prikazane u nastavku. Pregled svih ostataka vršen je sljedećim redoslijedom:

- a. Radiološki pregled²
 - (1) Nakon vađenja iz kontejnera, svako tijelo je fluoroskopski obrađeno radi lociranja i prikupljanja metaka, krhotina metaka i čahura. Obrada je vršena u prisustvu patologa.
 - (2) Dijelovi fluoroskopskog snimka koji su bili od posebnog interesa, kao što su oni kojima je zabilježeno prisustvo povreda i/ili metaka/krhotina metaka, bili bi odštampani po nahođenju patologa.
- b. Fotografisanje:

Snimane su sljedeće fotografije:

 - (1) širi izgled ostataka prije pregleda
 - (2) dodatne fotografije snimane na zahtjev patologa u toku pregleda radi dokumentovanja povreda ili defekata (Slika 10-c, 16 i 24)
 - (3) metaka, krhotina metaka i čahura (Slika 17)
 - (4) odjeće, s naglaskom na specifičnim dezenima i natpisima (Slika 18B), kao i nakita i ličnih predmeta (Slike 19 i 20)
 - (5) legitimacija ili potvrda, itd. (Slika 23)
 - (6) antropoloških uzoraka: zuba, pubične simfize (Slika 21A), medijalnog dijela klavikule, primjerka distalnog okrajka rebra (Slika 21B) (vidi antropološke metode).
- c. Odjevni i lični predmeti

² Zbog nedostupnosti ispravnog rendgenskog aparata, radiološki pregled se sastojao isključivo od fluoroskopske pretrage ostataka, vršene s ciljem detektiranja prisustva metalnih predmeta kao što su meci i krhotine metaka.

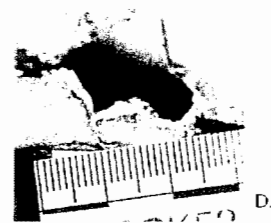
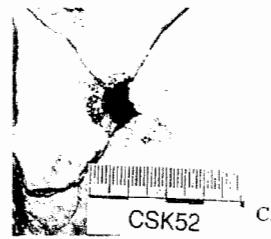
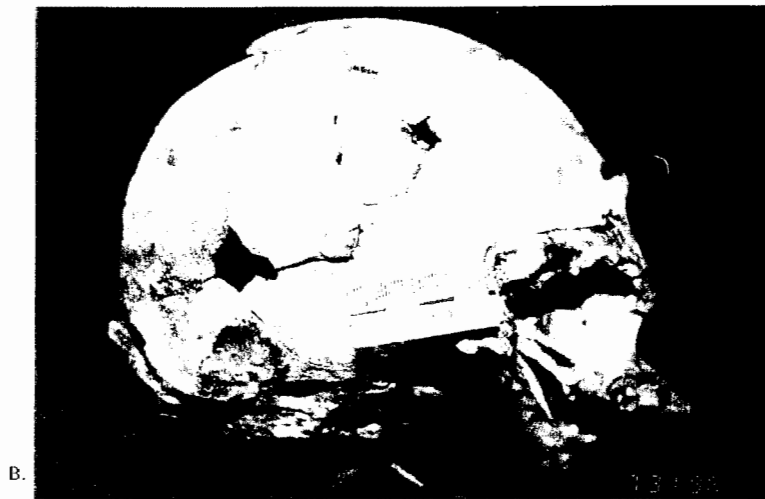
Odjevni i lični predmeti pažljivo su evidentirani, uključujući i etikete s imenima proizvođača, veličinu, natpise, te etikete sa uputstvima za održavanje, ako ih je bilo. Svaki vlažni odjevni predmet sačuvan kao dokazni materijal osušen je na vazduhu prije no što je spakovan.

Komadići odjeće pojedinačno su oprani, osušeni i fotografisani. Zatim su motani u plastične vrećice za pohranjivanje i odloženi u vreću s tijelom s kojeg su odstranjeni. Odjevni i lični predmeti kao što su nakit, satovi, prstenja ili dokumenti, koje su pregledali istražitelji MKSJ-a, predani su organima vlasti bosanske vlade pri predaji tijela. Svi drugi dokazni predmeti, kao što su meci, čaure i ligature predani su istražiteljima MKSJ-a.

- d. Prilikom vanjskog pregleda bilježeno je sljedeće:
 - (1) stadij raspadanja
 - (2) visina (u centimetrima), ako je bilo moguće, ili dužina femura (u centimetrima)
 - (3) pol i procjena starosti
 - (4) prisustvo, odnosno odsustvo miješanja ostataka
 - (5) opšte stanje tijela
 - (6) rekonstrukcija koštanih povreda; antemortem povrede smo nastojali razlikovati od starijih, zaliječenih povreda.

- e. Prilikom unutrašnjeg pregleda bilježeno je sljedeće:
 - (1) stadij raspadanja unutrašnjih organa (ako su bili prisutni)
 - (2) detaljni opis eventualnih unutrašnjih povreda i njihova veza s vanjskim povredama (ako je postojala ili ako je bilo moguće)
 - (3) kompletni zubni status (vidi antropologiju)
 - (4) vađenje preostalih metaka/krhovina metaka.

- f. prikupljeni uzorci i dokazni materijal
 - (1) antropološki uzorci koje treba fotografirati
 - (2) uzorci DNK; sastojali su se od segmenata femura ili humerusa veličine 3 do 5 cm i (2) kutnjaka ili predkutnjaka
 - (3) odjeća i predmeti lične svojine.

Zamjenski list

FOTOGRAFIJE/NEGATIVI

KOLOR

ERN 0149-2950-0149-2953

VERZIJA SA NOVIM PEČATOM ORIGINALNOG DOKUMENTA 0069-3262-0069-3265.
Kriminalističko-tehnička obrada grobnice na lokalitetu Pilica, ekonomija Branjevo.
Ekshumacije vršene od 10. septembra 1996. do 24. septembra 1996., a pregledi od 6. oktobra
1996. do 23. oktobra 1996. Dio I, II, III & IV, sastavio William (Bill).

4. Antropološki pregled

Antropolog je bio zadužen za čišćenje, rekonstrukciju i analizu skeletnog materijala radi utvrđivanja starosti, visine, dominantne ruke, povreda i, u odsustvu spoljnih polnih organa, utvrđivanja pola osobe. Ako su ostaci bili potpuno skeletirani, antropologu je na analizu dostavljan čitav kostur. Kod ostataka s očuvanim mekim tkivima, antropologu su u redovnom postupku dostavljani odabrani elementi skeleta, s tim da su mu, ako su patolog, antropolog ili drugi nadležni stručnjaci smatrali da je potrebno, dostavljani i dodatni elementi. Antropolozi su redovito održavali međusobne konsultacije o analizama. Konačni nalazi antropološkog pregleda dostavljani su patologu (obducentu) na pregled i potpis, a zatim uključivani u obdukcioni izvještaj.

Svi anatomske mjerni podaci prikupljeni su uz pomoć standardnih osteometrijskih instrumenata.

- a. Pregledani elementi skeleta:
- (1) gornja i donja vilica za očitavanje zubnog statusa
 - (2) pubična simfiza za utvrđivanje starosti
 - (3) treće, četvrto i peto lijevo rebro (sa čitavim sternalnim okrajkom) za utvrđivanje starosti
 - (4) lijevi femur za procjenu visine
 - (5) klavikule za utvrđivanje starosti
 - (6) obje skapule, oba humerusa i radijusa i obje ulne za određivanje dominantne ruke i, po potrebi, procjenu visine.

Ukoliko neki od gorenavedenih elemenata nije bio dostupan, korišteni su zamjenski elementi. Ako je lijevi femur bio oštećen ili na drugi način neprikladan za mjerenje maksimalne dužine, korišteni su sljedeći zamjenski elementi (redosljedom kojim im je davana prednost, s tim da je lijevoj strani davana prednost nad desnom): desni femur, lijeva tibija, desna tibija, humerus, radius i ulna. U slučaju nedostupnosti/neprikladnosti kosti ruke/ramenog obruča, korištene su sve prikladne kosti. Ako je čitava jedna strana bila nedostupna/neprikladna za određivanje dominantne ruke, analizirana je samo kontralateralna klavikula. U slučaju nedostupnosti/neprikladnosti preponskih kostiju i rebara, analizirani su drugi elementi pogodni za utvrđivanje starosti, kao što su aurikularna površina, šavovi lobanje, osteofiti na pršljenovima, itd. Svi uzorci, osim onih koji su uzeti radi analize DNK, vraćeni su u pripadajuće vreće za tijela.

Na zahtjev patologa, antropologu su na rekonstrukciju ili procjenu dostavljani i dodatni uzorci, i to u slučaju:

- (1) prisustva povreda, patoloških promjena ili naročitih znakova na elementima
- (2) potrebe za većim brojem ili zamjenom elemenata korištenih u redovnom postupku

- (3) nemogućnosti patologa da odredi pol, kada da se pristupalo analizi svih dostupnih fragmenata karlice i lobanje.

Uzorci su uzimani na sljedeći način:

- (1) Gornje vilice su isijecane iz lobanje, osim ako i lobanja nije bila potrebna radi određivanja pola (tada je ostavljena čitava). Gornja vilica je isijecana tako da korijeni kutnjaka ostanu čitavi.
- (2) Preponske kosti su sječene kroz gornju i donju granu, što bliže ilijačnoj, odnosno sjednoj kosti. Kada je za određivanje pola bila potrebna i karlica, karlične kosti su uzimane čitave.
- (3) Rebra su sječena na otprilike 5 cm od sternalnog okrajka i kroz hrskavicu, što bliže sternumu.
- (3) Donje vilice, skapule i cjevaste kosti su uzimane čitave.
- (4) Antropolog bi uzeo uzorke DNK i predao ih kriminalističkom tehničaru koji bi ih zapakovao u papirnatu kesu. Svi prikupljeni uzorci i primjerci su označeni i čuvani na odgovarajući način do predaje radi transporta u laboratoriju organizacije "Ljekari za ljudska prava" za analizu DNK.

b. Određivanje pola

Ako prilikom obdukcije nije bilo moguće odrediti pol, korištene su opšte morfološke karakteristike karlice prema Bassu (1987.) i Pheniceu (1969.).

c. Procjena starosti

Procjena starosti u trenutku smrti vršena je pregledom medijalnog dijela klavikule s pridruženim manubrijumom, prednje strane trećeg i/ili četvrtog rebra s pridruženim segmentom sternuma, te obje strane pubične simfize (isječene duž gornje i donje grane preponskih kosti).

Utvrđivanje starosti na osnovu pubične simfize vršeno je prema Brooksovom i Sucheyevom metodu (1990.). Takođe su zabilježene faze rebara i stepen zatvorenosti sternalne epifize klavikule (Owings, Webb i Suchey, 1985.). Zabilježeni su i dodatni elementi, ako su korišteni. Kod procjene starosti, srednja vrijednost je dobijena kombinacijom gorenavedenih faktora, kao i mišljenja antropologa; minimalna i maksimalna starost odgovaraju minus jednoj, odnosno plus jednoj standardnoj devijaciji. Konačni raspon predstavlja mišljenje antropologa o biološkoj starosti određene osobe i ne isključuje mogućnost da je stvarna, "hronološka" starost izvan tog raspona.

d. Visina

Procjena visine je vršena prema Trotterovom (1958., 1970.) i Trotter-Gleserovom (1952., 1977.) metodu, na osnovu morfološke dužine lijevog femura ili zamjenske kosti. Radi veće ujednačenosti, sve procijenjene vrijednosti visine utvrđene prilikom obdukcije ponovno su izračunate na osnovu stvarne dužine dugih kosti koju su izmjerili antropolozi. Ta dužina je prikazana u Tabeli 3, s odstupanjem od plus/minus dvije standardne devijacije. Nije vršeno podešavanje standardne devijacije za predviđenu vrijednost visine određene osobe. Nisu vršene nikakve korekcije procjene visine za starost određene osobe.

e. Rasa

Osnovna rasna pripadnost, vezana za evropoidna, negroidna ili mongoloidna obilježja, određena je na osnovu nemetričkih morfoloških karakteristika kranijalnih i postkranijalnih kosti (Bass, 1987.).

f. Povrede

Zabilježeni su podaci o antemortem, perimortem i postmortem povredama, patološkim promjenama i drugim vidljivim stanjima skeleta. Patolog i antropolog su razmjenjivali mišljenja o tim pojavama. Davanje detaljne ocjene o povredama i patološkim promjenama bila je prvenstveno dužnost patologa prilikom pripremanja izvještaja o obdukciji. Antropolog je svojim mišljenjem potkrepljivao nalaz o perimortem povredama.

Povrede su detaljno opisane i dokumentovane fotografijama, a klasifikovane su kao antemortem, perimortem, odnosno postmortem. Zabilježeni su i podaci o oštećenjima kosti nastalim zbog tafonomijskih procesa, kao što su utjecaj atmosferilija, abrazija uslijed pokreta i djelovanje životinja i kukaca.

g. Dominantna ruka

Određivanje dominantne ruke vršeno je analizom mišićnih profila, opšte razvijenosti, područja površine zglobova i dužine kosti. (Kod žrtava iz grobnice na lokalitetu Cerska korisni su, po svemu sudeći, sljedeći pokazatelji: klavikula na dominantnoj strani je kraća i razvijenija; zadnji labrum glenoidne šupljine je medijalnije postavljen skapuli na dominantnoj strani; jedna ili više drugih kosti na dominantnoj strani duže su od svog para na suprotnoj strani.)

h. Jedinstvena obilježja

Uočene morfološke karakteristike koje su smatrane jedinstvenim i specifičnim za neku osobu zabilježene su kao trajno obilježje te osobe. Takođe su zabilježene, ako su uočene, anomalije i naročiti znakovi.

i. Zubni status

Za očitavanje zubnog statusa bio je zadužen antropolog. Metod očitavanja prilagođen je ili metodi korištenom za sastavljanje dentalnog antemortem kartona ili kompjuterskoj aplikaciji korištenoj pri analiziranju podataka. Antropolog je po potrebi također analizirao zubalo, kako bi pospješio npr. utvrđivanje starosti, patoloških promjena/povreda, rasne pripadnosti i/ili vjerovatnosti miješanja kostiju.

Analiza skeletnog sistema bila je ograničena na goreopisani obim. Daljnja analiza bi iziskivala potpuno skeletiranje, što je težak i dugotrajan proces. Rezultati analize su prenijeti bosanskim vlastima kako bi mogle da nastavie proces identifikacije po svom nahodanju.

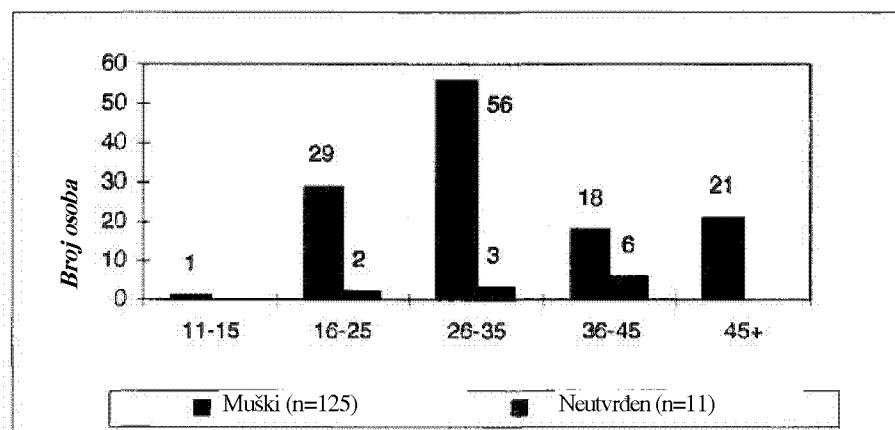
B. Rezime nalaza

Sve kategorije ostataka (pojedinci ili uzorci koji se sastoje od dijelova pojedinaca činile su 264 skupine prikupljenih ostataka) pregledane su prilikom obdukcije. Za kompletna ili skoro kompletna tijela, kao i za mnoge tjelesne dijelove, bilo je dovoljno uzoraka i povreda da bi patolog koji je vodio pregled mogao da da mišljenje o uzroku smrti. Prema tome, iako su u Pilici sakupljeni ostaci najmanje 132 lica, sveukupno je pregledano najmanje 264 pojedinačne numerisane skupine ostataka. One su obuhvatale kompletna ili skoro kompletna tijela kao i uzorke numerisane kao dijelovi tijela ili ostaci. Sveukupno je za 130 skupina ostataka utvrđen uzrok i način smrti. No, nije u svim slučajevima bila riječ o kompletnim ili skoro kompletnim tijelima. Na primjer, slučaj PLC-075BP, predstavljen samo lobanjom sa smrtnom strelnom ranom, mogao bi pripadati nekoj od pregledanih skupina kao što su PLC-064BP ili PLC-138B. Na taj način, više no jedan dio tijela za koji je naveden zaseban uzrok i način smrti mogao bi pripadati istom pojedincu.

Podrobni izveštaj o postmortem pregledu pojedinačnih ostataka priložen je u Dodatku D. U Tabeli 4 je dat rezime nalaza postmortemh pregleda i zaključaka o načinu smrti. U nastavku je izložena kratka analiza pojedinačnih nalaza.

1. Broj osoba, starost, pol i rasa

Ostaci izvađeni iz grobnice na lokalitetu Pilica predstavljali su najmanje broj od 132 lica. Za 144 skupine prikupljenih ostataka utvrđen je pol. U svim slučajevima riječ je o muškarcima. Približni raspon starosti utvrđen je za 125 skupina, dok za 11 pol nije utvrđen. Raspodjela raspona starosti za tih 136 jedinica prikazana je na Slici 22. Raspon starosti za pojedinačne ostatke navodi se u Tabeli 4, gdje je data minimalna i maksimalna starost, plus-minus jedan, što je standardna devijacija.

Slika 22. Raspodjela srednje vrijednosti starosti žrtava iz grobnice na lokalitetu Pilica (BR=136)

Tabela 4. Sažeti prikaz nalaza pregleda tijela

Br. slučaja	Datum	Ant.	Pol	Procijenj. starost			Procjena visine			Pat. *	Uzrok smrti	Način smrti	Ligature
				Min	Maks	Sredn. vrijed.	Procjena*	-2. SD	+2. SD.				
PLC-001	16-okt-9	EEK/RH/JC	M	17	19	18	166,61	160,07	173,15	UB	strijelna rana , glava	ubistvo	
PLC-002	18-okt-9	JB/JC	M	24	27	27	173,98	167,44	180,52	ST	višestruka strijelna rana	ubistvo	
PLC-003	16-okt-9	EEK/RH/JC	M	45	65	55	171,13	164,59	177,67	CP	višestruka strijelna rana	ubistvo	
PLC-004	18-okt-9	JB/JC	M	25	35	30	179,22	172,68	185,76	ST	višestruka strijelna rana	ubistvo	
PLC-005	16-okt-9	EEK/RH/JC	M	17	19	18	174,22	167,68	180,76	ST	višestruka strijelna rana	ubistvo	x
PLC-006	17-okt-9	JB	M	55	65	60	173,51	166,97	180,05	ST	višestruka strijelna rana	ubistvo	
PLC-007	2-feb-97	EEK	M	20	25	22,50	178,67	**	**	PH	nedovoljno podataka za dijagnozu	ubistvo	x
PLC-008	16-okt-9	EEK/RH/JC	M	24	28	26	180,41	173,87	186,95	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-009	17-okt-9	JB	M	21	46	28,7	169,46	162,92	176,00	ST	neutvrđen	ubistvo	
PLC-010	16-okt-9	EEK/RH/JC	M	35	50	42	176,13	169,59	182,67	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-011	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	26	40	33	184,16	**	**	UB	strijelna rana , glava	ubistvo	x
PLC-012	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	40	55	47	172,32	165,78	178,86	UB	strijelna rana , glava, grudi, abdomen	ubistvo	x
PLC-013	19-okt-9	JB/JC	M	43	55	49	168,51	161,97	175,05	ST	strijelne rane, vrat i grudi	ubistvo	x
PLC-014	17-okt-9	JB	M	28	38	33	176,36	169,82	182,90	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	
PLC-015	18-okt-9	JB/JC	M	45	60	53	162,08	155,54	168,62	ST	strijelna rana , glava	ubistvo	x
PLC-016	16-okt-9	EEK/RH/JC	M	50	65	58	175,65	169,11	182,19	CP	višestruka strijelna rana	ubistvo	x
PLC-017	18-okt-9	JB/JC	M	27	66	45,6	176,84	170,30	183,38	ST	višestruka strijelna rana	ubistvo	x
PLC-018	13-okt-9	EEK/RH/JC	M	25	30	28	174,70	168,16	181,24	CP	višestruka strijelna rana	ubistvo	x
PLC-019	17-okt-9	JB	M	40	55	47	181,12	174,58	187,66	CP	strijelna rana , glava	ubistvo	x
PLC-020	13-okt-9	EEK/RH/JC	M	45	65	55	187,63	**	**	UB	strijelne rane, glava, grudi, abdomen	ubistvo	
PLC-021	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	45	55	50	175,49	**	**	CP	višestruka strijelna rana	ubistvo	x
PLC-022	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	25	30	28	169,40	163,40	176,48	SF	strijelna rana	ubistvo	
PLC-023	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	40	50	45	168,99	162,45	173,53	CP	strijelna rana , glava	ubistvo	x
PLC-024	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	17	19	18	180,65	174,11	187,19	CP	višestruka strijelna rana	ubistvo	x

PLC-025	17-okt-9	JB	M	35	45	40	186,36	179,82	192,90	CP	strijelna rana , glava	ubistvo	x	
PLC-026	13-okt-9	EEK/RH/JC	M	18	22	20	166,13	159,59	172,67	CP	višestruka strijelna rana	ubistvo	x	
PLC-027	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	60	nema	>60	168,75	162,21	175,29	ST	višestruka strijelna rana	ubistvo		
PLC-028	15-okt-9	C	M	20	23	21	167,32	160,78	173,86	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo		
PLC-029	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	16	18	17	178,96	172,44	185,52	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-030	13-okt-9	EEK/RH/JC	M	50	65	57	170,89	164,35	177,43	CP	strijelna rana , glava	ubistvo		
PLC-031	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	42	55	48	174,7	168,16	181,24	SF	strijelne rane, glava i grudi	ubistvo	x	
PLC-032	15-okt-9	EEK/RH/JC	M	44	60	53	171,13	164,59	177,67	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-033	13-okt-9	EEK/RH/JC	M	26	35	30	173,98	167,44	180,52	SF	neutvrđen	ubistvo		
PLC-034		Nije numerisano											ubistvo	
PLC-035	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	25	35	30	170,41	163,87	176,95	SF	strijelne rane, grudi	ubistvo		
PLC-036	15-okt-96	EEK/RH/JC	M	26	30	28	180,41	173,67	186,95	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo		
PLC-037	16-okt-96	EEK/RH/JC	M	35	45	40	172,08	165,54	178,62	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-038	16-okt-96	EEK/RH/JC	M	24	28	26	168,03	161,49	174,57	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo		
PLC-039	16-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	55	48	167,80	161,26	174,34	SF	neutvrđen	ubistvo		
PLC-040	13-okt-96	EEK/RH/JC	M	20	23	21	171,84	165,30	178,36	BS	višestruke strijelne rane, glava, grudi	ubistvo		
PLC-041	17-okt-96	EEK/RH/JC	M	28	38	33	168,99	162,45	175,53	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-042	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	24	28	26	169,46	169,92	176,00	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-043	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	35	33	180,41	**	**	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-044	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	17	19	18	173,03	166,49	179,57	BS	višestruke strijelne rane, glava, grudi	ubistvo		
PLC-045	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	20	23	22	167,56	161,02	174,10	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-046	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	16	16	17	165,42	158,88	171,96	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-047	13-okt-96	EEK/RH/JC	M	20	23	21	172,79	166,25	179,33	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-048	15-okt-96	EEK/RH/JC	M	26	32	29	165,89	159,35	172,43	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-049	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	16	18	17	177,32	170,78	183,86	BS	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-050	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	26	30	18	171,84	165,30	178,36	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-051	13-okt-96	EEK/RH/JC	M	35	50	42	172,06	165,54	178,62	BS	višestruke strijelne rane, vrat i grudi	ubistvo	x	
PLC-052	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	60	n/s						višestruke strijelne rane, glava, grudi, abdomen	ubistvo		
PLC-053	17-okt-96	JB	M	35	45	40	169,46	162,92	176,00	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-054	16-okt-96	EEK/RH/JC	M	23	30	27	177,79	171,25	184,33	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-055BP	15-okt-96	EEK/RH/JC	M	26	32	29	172,6	**	**	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-056BP	15-okt-96	EEK/RH/JC	M	25	35	30	182,43	**	**	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-057BP	18-okt-96	EEK/RH/JC	M	18	23	21	179,70	173,16	186,24	ST	neutvrđen	ubistvo		

PLC-058	15-okt-96	EEK/RH/JC	M	26	36	29	168,99	182,45	175,53	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-059BP	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	168,51	161,97	175,05	CP	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-060	17-okt-96	JB	M	35	45	40	178,03	171,49	184,57	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	
PLC-061BP	13-okt-96	EEK/RH/JC	M	19	25	23	175,65	169,11	182,19	BS	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-062	17-okt-96	JB	nu	35	45	40	174,46	167,92	181,00	ST	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-063	15-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	50	45	167,32	160,78	173,86	UB	strijelne rane, glava, grudi, abdomen	ubistvo	
PLC-064BP	15-okt-96	EEK/RH/JC	M	21	n/s	21+	170,29	**	**	UB	višestruke strijelne rane, grudi	ubistvo	x
PLC-065	15-okt-96	EEK/RH/JC	M			n/s	168,99	162,45	175,53	UB	neutvrđen	ubistvo	
PLC-066BP	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	35	45	42	171,45	**	**	BS	strijelne rane, abdomen	ubistvo	s povezom
PLC-067	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	178,13	169,59	182,67	CP	strijelna rana, leđa	ubistvo	x
PLC-068	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	35	45	40	172,79	166,25	179,33	UB	strijelne rane	ubistvo	x
PLC-069	10-okt-96	EEK/RH/JC	nd	35	48	43	174,46	167,92	181,00	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-070	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	22	24	23	177,79	171,25	184,33	BS	strijelne rane, glava i grudi	ubistvo	
PLC-071	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	23	28	26	181,56	**	**	BS	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-072	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	50	45	173,98	167,44	180,52	UB	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-073BP	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	169,70	163,16	176,24	SF	neutvrđen	ubistvo	
PLC-074BP	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	21	nu	21+	nd	-	-	UB	neutvrđen	ubistvo	
PLC-075BP	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	25	35	30	nd	-	-	SF	strijelna rana	ubistvo	
PLC-076BP	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	n/s	20	<20	nd	-	-	SF	strijelna rana	ubistvo	
PLC-077BP	18-okt-96	JB/JC	M	30	40	35	178,03	171,49	184,57	ST	strijelne rane	ubistvo	
PLC-078	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	20	25	22	178,98	172,44	185,52	SF	neutvrđen	ubistvo	x
PLC-079	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	50	45	178,98	172,44	185,22	UB	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-080	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	50	90	>55	169,22	162,68	175,76	UB	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-081	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	55	47	168,99	162,45	175,53	UB	višestruke strijelne rane, glava, vrat abdomen	ubistvo	x
PLC-082BP	12-okt-96	EEK/RH/JC	M			nema	164,94	158,40	171,48	CP	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-083	6-okt-96	EEK/RH/JC	M	15	17	16	168,99	162,45	175,53	HW	strijelna rana , glava	ubistvo	
PLC-084	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	25	40	32	172,06	165,54	178,62	BS	neutvrđen	ubistvo	
PLC-085	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	35	35	40	169,70	163,16	178,24	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-086	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	50	45	174,70	168,16	181,24	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-087	12-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	168,75	162,21	175,29	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-088	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	17	19	18	176,84	170,30	183,38	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-089	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	20	23	21	165,89	159,35	172,43	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-090	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	28	40	34	175,17	168,63	181,71	UB	strijelne rane, glava i grudi	ubistvo	

PLC-091	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	172,79	166,25	179,33	SF	strijelne rane, kičma	ubistvo		
PLC-092	8-okt-96	EEK	M	40	55	47	174,22	167,68	180,76	CP	strijelne rane, glava	ubistvo	x	
PLC-093	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	25	30	28	173,51	166,97	180,05	UB	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-094	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	24	28	26	171,84	165,30	178,38	BS	strijelne rane, glava, grudi, ekstremit	ubistvo	x	
PLC-095	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	28	40	34	169,22	162,68	175,76	SF	strijelna rana, lobanja	ubistvo	x	
PLC-096	8-okt-96	EEK	M	30	40	35	179,46	172,92	186,00	CP	strijelna rana, glava	ubistvo	x	
PLC-097	8-okt-96	EEK	M	64	nema	>64	167,80	161,26	174,34	JM	strijelna rana, glava	ubistvo	x	
PLC-098	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	172,32	165,78	178,86	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo		
PLC-099	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	171,37	164,83	177,91	JM	strijelna rana , glava	ubistvo	x	
PLC-100BP	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	171,84	165,30	178,36	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-101	8-okt-96	EEK	M	45	65	55	172,08	165,54	178,62	SF	zatvorena povreda glave, strijelna rana, abdomen	ubistvo	x	
PLC-102	8-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	60	45	158,75	152,21	165,29	JM	strijelna rana , glava	ubistvo	x	
PLC-103	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	15	17	16	175,17	168,63	181,71	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-104	8-okt-96	EEK	M	30	40	35	180,65	174,11	187,19	SF	strijelna rana , grudi	ubistvo	x	
PLC-105	8-okt-96	EEK	M	26	35	28	178,27	171, 73	184,81	BS	strijelne rane, glava i toraks	ubistvo		
PLC-106BP	8-okt-96	EEK/RH/JC	M	nd	nd	n/s	171,37	164,83	177,91	UB	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo		
PLC-107BP	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	40	45	42	176,84	170,30	183,36	JM	strijelna rana	ubistvo		
PLC-108	9-okt-96	EEK	M	40	50	45	169,22	162,68	175,76	CP	strijelna rana, glava	ubistvo		
PLC-109	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	30	40	35	175,65	169,11	182,19	BS	strijelna rana , grudi	ubistvo	x	
PLC-110				Nije numerisano										
PLC-111	6-okt-96	EEK	M	40	50	45	177,32	170,78	183,86	HW	strijelna rana , grudi	ubistvo		
PLC-112	6-okt-96	EEK	M	26	35	30	166,13	159,59	172,67	CP	strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-113	6-okt-96	EEK	M	24	28	26	170,41	163,87	176,95	CP	neutvrđen	ubistvo	x	
PLC-114	6-okt-96	EEK	M	45	65	55	167,32	160,78	173,86	UB	strijelna rana, grudi	ubistvo		
PLC-115BP	8-okt-96	EEK	nu	26	42	33	175,49	**	**	JM	neutvrđen	ubistvo	x	
PLC-116	6-okt-96	EEK	M	nu	nu	nema	179,70	173,16	186,24	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-117BP	6-okt-96	EEK	nu	24	28	26	nu	-	-	JM	neutvrđen	ubistvo		
PLC-118	6-okt-96	EEK	M	25	30	28	173,03	166,49	179,57	HW	strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-119BP	6-okt-96	EEK	M	23	57	35	173,03	166,49	179,57	SF	strijelna rana	ubistvo		
PLC-120	8-okt-96	EEK	M	30	40	35	175,41	168,87	181,95	BS	strijelna rana , grudi	ubistvo		
PLC-121	6-okt-96	EEK	M	26	35	30	165,65	159,11	172,19	CP	višestruke strijelne rane	ubistvo	x	
PLC-122	8-okt-96	EEK	M	13	16	15	184,46	177,92	191,00	SF	strijelna rana, vrat	ubistvo	x	

PLC-123BP	6-okt-96	EEK	nu	17	19	18	nu	-	-	SF	strijelna rana	ubistvo	
PLC-124BP	6-okt-96	EEK	m	15	19	17	nu	-	-	JM	neutvrđen	ubistvo	x
PLC-125BP	8-okt-96	EEK	nu	35	45	38	179,25	**	**	UB	strijelne rane	ubistvo	
PLC-126	6-okt-96	EEK	nu	24	28	26	169,46	172,71	176,00	HW	strijelne rane, glava	ubistvo	
PLC-127BP	6-okt-96	EEK	M	25	30	28	173,03	162,92	179,57	CP	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-128	6-okt-96	EEK	M	64	nema	>64	179,22	166,49	185,76	HW	strijelne rane, glava	ubistvo	x
PLC-129 BP	6-okt-96	EEK	M	15	17	16	175,85	172,68	182,19	UB	strijelne rane, grudi i abdomen	ubistvo	x
PLC-130BP	6-okt-96	EEK/RH/JC	M	15	19	17	176,36	169,11	182,90	SF	višestruke strijelne rane	ubistvo	x
PLC-131BP	8-okt-96	EEK	nu	55	nema	>55	175,49	**	**	UB	strijelna rana , toraks	ubistvo	
PLC-132BP	8-okt-96	EEK	M	25	35	28	166,13	159,59	172,67	CP	(nedovoljno podataka za analizu)	ubistvo	
PLC-133BP	9-okt-96	EEK/RH/JC	M	25	30	28	166,37	159,83	172,91	BS	neutvrđen	ubistvo	
PLC-134BP	8-okt-96	EEK	M	34	86	61	168,99	162,45	175,53	BS	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-135BP	9-okt-96	EEK/RH/JC	M			nema	165,42	158,88	171,96	UB	neutvrđen	ubistvo	
PLC-136BP	8-okt-96	EEK	nu	35	45	40	175,78	**	**	SF	strijelne rane	ubistvo	
PLC-137	8-okt-96	EEK	M	17	19	18	175,89	169,35	182,43	BS	strijelne rane, glava i toraks	ubistvo	x
PLC-138BP	10-okt-96	EEK/RH/JC	M	25	30	28	166, 13	159,59	172,67	SF	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-139BP	8-okt-96	EEK	nu	33	42	38	172,60	166,06	179,14	UB	strijelna rana , grudi	ubistvo	
PLC-140 BP	8-okt-96	EEK	nu	33	42	38	172,02	**	**	SF	strijelna rana	ubistvo	
PLC-1A	8-okt-96	EEK	M	30	40	35	164,94	158,40	171,48	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-1B	18-okt-96	JB/JC	M	30	40	35	nema	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	x
PLC-R30	18-okt-96	JB/JC	M	30	40	35	nema	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	x
PLC-R69	18-okt-96	JB/JC	M	26	32	29	nema	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R70	18-okt-96	JB/JC	M	20	25	23	nema	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R72	6-okt-96	EEK	nu	17	19	18	nema	-	-	UB	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R80	6-okt-96	EEK	M	nu	nu	nema	nema	-	-	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R81	6-okt-96	EEK	M	nu	nu	nema	nema	-	-	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R82	6-okt-96	EEK	M	nu	nu	nema	nema	-	-	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R87	6-okt-96	EEK	M	nu	nu	nema	nema	-	-	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R91	6-okt-96	EEK	M	nu	nu	nema	nema	-	-	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-R93	6-okt-96		nu	nu	nu	nema	nema	-	-	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	x

PLC-R95	8-okt-96	EEK	M	nu	nu	a. <16 b. 20-30 c. >20	164,22	**	**	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	x
PLC-R96	6-okt-96	EEK	M	nu	nu	nema	nema	-	-	JM	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	x
PLC-S2	18-okt-96	JB/JC	M	14	16	16	nu	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-S3A	18-okt-96	JB/JC	M	30	35	35	nu	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-S3C	18-okt-96	JB/JC	M	24	27	27	nu	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
PLC-S3D	18-okt-96	JB/JC	M	50	70	60	nu	-	-	nema	(nedovoljno podataka za dijagnozu)	ubistvo	
† JB = Jose-Pablo Baraybar; JC= Juan Chamale; RH= Richard Harrington; EEK = Eva Klonowski ‡ UB = Umit Bicer; SF = Sebnim Fincanci; PH = Page Hudson; JM = Jeanette McFarland; CP = Cynthia Porterfield; BS = Bulent Savrin; ST = Shakulunta Teas; HW = Hugh White													

* Sve vrijednosti visine femura izračunate su uz pomoć formule $Y=2,38$ (dužina femura) +61,41, uz standardnu devijaciju od 3,27

** Nisu navedeni elementi za procjenu visine

2. Odjevni i lični predmeti

Sva lica bila su obučena u civilnu odjeću s izuzetkom PLC-14, na kojem su bile pantalone vojnog tipa. Nisu primijećene nikakve vojne oznake. Lični predmeti su se sastojali od predmeta koji su ukazivali na vjersku pripadnost, dokumenata, pušačkog pribora (npr., tabakera i upaljača), maramica i vrećica sa suhim voćem, komadićima metala i kamenja. Predmeti koji su ukazivali na vjersku pripadnost prikazani su u petom poglavlju, u Tabeli 5. Dokumenti koji sadrže tragove za utvrđivanje identiteta (br=17) prikazani su u petom poglavlju, u Tabeli 6 (relevantni prijevodi su priloženi u Dodatku B-1-c).

3. Vanjski pregledi

Prema opisu patologa, stanje ostataka se kretalo u rasponu od potpuno ogoljenih kostura do truležno promijenjenih tijela sa saponificiranim mekim tkivima, bez razglobljenosti ili skeletizacije. Većina žrtava je pronađena u raznim stadijima skeletizacije, s prisustvom truležnih promjena ili saponifikacije na rezidualnim mekim tkivima. Pedset i tri lica potpuno su uzglobljena, to jest, svi tjelesni dijelovi bili su spojeni i nije nastupilo razdvajanje usljed procesa skeletizacije. Tijela dvadeset i tri osobe skoro su u cijelosti sačuvana, a nedostaju im samo fragmenti lobanje, kosti šeke i/ili mandibule.

4. Unutrašnji pregledi

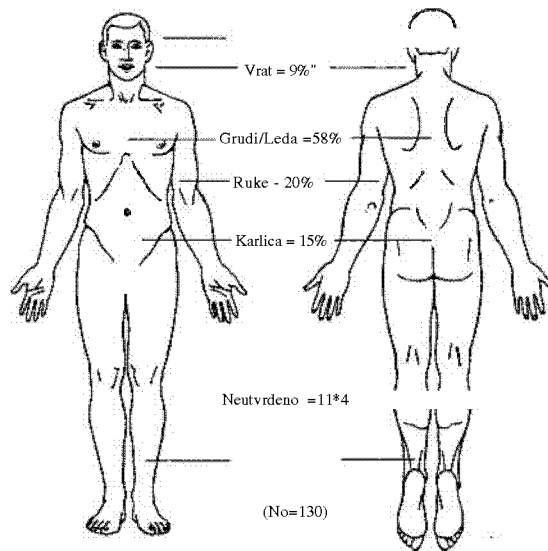
Kod 21 lica zabilježeno je prisustvo unutrašnjih organa koje je moguće identifikovati.

5. Dodatni nalazi: ligature

Ligature su pronađene kod osamdeset i dvije skupine prikupljenih ostataka (61,65% na osnovu najmanjeg broja od 132 lica). Ručni zglobovi 77 lica (58,33%) bili su vezani. Ligature su dovedene u vezu sa još 5 ostataka (3,79%). Ligaturama od platna ili konopca bili su omotani ručni zglobovi ili donji dijelovi podaktica i pomoću njih su žrtvama ruke i šake bile vezane na leđima. Dvije ligature, dovedene u vezu sa žrtvama, pronađene na području vrata u slučajevima PLC-66 i PLC-112, vjerovatno predstavljaju poveze za oči. Sažeti prikaz ligatura pronađenih sa ostacima ekshumiranim iz grobnice na lokalitetu Pilica ili dovedenih u vezu s njima prikazan je u Dodatku B-2-a: "Predaja dokaznog materijala MKSJ-u".

6. Opis povreda

Slika 23 predstavlja prikaz učestalosti povreda, po mjestu na kojem se nalaze, sačinjen na osnovu obdukcioničkih izvještaja.

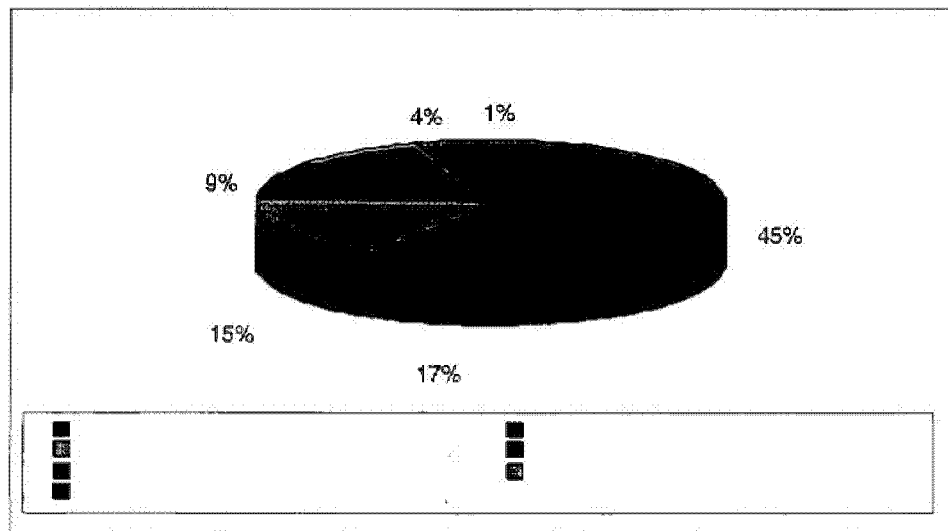

Slika 23. Učestalost povreda, po mjestu na kojem se nalaze, izražena kao postotak ukupnog broja žrtava iz grobnice na lokalitetu grobnice Pilica (n=130). (Sačinjeno na osnovu podataka iz poglavlja "Povrede" obdukcioni izvještaja).

7. Uzrok i način smrti

Uzrok smrti 115 od 130 skupina ostataka, za koje je uzrok smrti utvrđen, jesu strijelne rane. Za 15 lica uzrok smrti nije utvrđen. Način smrti za sva lica bio je umorstvo. Uzrok i način smrti svake žrtve prikazani su u Tabeli 4.

Područja zahvaćena strijelnim povredama navode se na Slici 24.

- višestruke strijelne rane
- strijelne rane, glava/vrat
- strijelne rane, uopšte
- zatvorena povreda glave i strijelne rane abdomena
- neutvrđeno
- strijelne rane, torzo
- strijelne rane, glava i torzo

Slika 24. Uzrok smrti, po mjestu na kojem se nalaze povrede, za žrtve iz grobnice na lokalitetu Pilica (n=130).

8. Rezime patoloških nalaza³

Višestruke strijelne rane nanese zrnima malog kalibra i velike brzine bile su uzrok gotovo svakog smrtnog slučaja, tamo gdje je pronađeno dovoljno dijelova tijela da se donese mišljenje. Rane nanese municijom velike brzine karakterisali su veliki defekti i krhotine kostiju, a kad je riječ o lobanjama, ekstremna fragmentacija. Te karakteristike sugeriraju da je riječ o ranama nanesenim vatrenim oružjem iz velike blizine. Fragmentacija je prevelika da bi bila rezultat prelaćivanja ili rana nanesenih vatrenim oružjem iz daljine. Nadalje, odsutnost s tim povezanih povreda na drugim dijelovima tijela ne potvrđuje koncept povreda nastalih slučajnim lomovima nanesenim nekom teškom opremom.

Od otprilike 115 ostataka koji su dovedeni u vezu sa lobanjama i vratovima, 85 njih ima strijelne rane na vratu i na glavi. Šezdeset i pet tih lica je imalo strijelne rane na glavi i u predjelu vrata, uz one po drugim dijelovima tijela, a kod njih 16 su rane na vratu ili na glavi bile ujedno i jedine povrede.

Raspodjela, broj i ugao hitaca, kao i ostale karakteristike rana, pokazuju da bi se moglo raditi i o "rafalnoj" vatri. Dodatne rane od metaka na glavama više žrtava ukazuju na to da je vatra otvarana iz neposredne ili apsolutne blizine.

³ Ovo je izvadak iz "Rezimea patoloških nalaza". Za integralnu, potpisanu i datiranu verziju teksta, treba konsultovati "Rezime patoloških nalaza" na početku Dodatka C u Trećem dijelu.

Utvrđivanje pravca vatre nije obrađivano zbog promjena nastalih raspadanjem tijela i/ili zato jer što to pitanje nije obrađivano tokom pregleda u kojem su učestvovali antropolozi i patolozi.

V. IDENTIFIKACIJA ŽRTAVA

A. Dokazi o vjerskoj pripadnosti

Dokazi o vjerskoj pripadnosti izvedeni su putem vjerskih predmeta pronađenih kod žrtava, kao što su amuleti,⁴ tespisi ili dokumenti koji ukazuju na pripadnost nekoj vjerskoj zajednici. Prikaz takvih predmeta dat je u Tabeli 7, u kojoj se navode i osobe kod kojih su pronađeni.

Tabela 5. Predmeti koji ukazuju na muslimansku vjersku pripadnost

Slučaj br.	Vrsta predmeta	Opis
PLC-15	hamajlija	nema opisa
PLC-24	zapis	na ljubičastom koncu
PLC-66	tespih	sa kićankom boje limete
PLC-79	molitvenik	4,5 x 3x1 cm, zeleni s koncem za obilježavanje
PLC-105	molitva	papir s kuranskom molitvom
PLC-105	Kuran	zeleni, u plastičnom omotu

B. Utvrđivanje identiteta

Forenzički tim MKSJ-a/ organizacije "Ljekari za ljudska prava" nije utvrđivao identitet žrtava. Svi podaci koji bi mogli pomoći u utvrđivanju identiteta, sadržani u obdukcionim izvještajima, uključujući antropološke podatke, opis odjevnih i ličnih predmeta i originale ili kopije dokumenata, dostavljeni su bosanskim vlastima. Prikaz dokumenata koji sadrže pokazatelje za provizornu identifikaciju dat je u Tabeli 6; primjer za to dat je na slici 27.

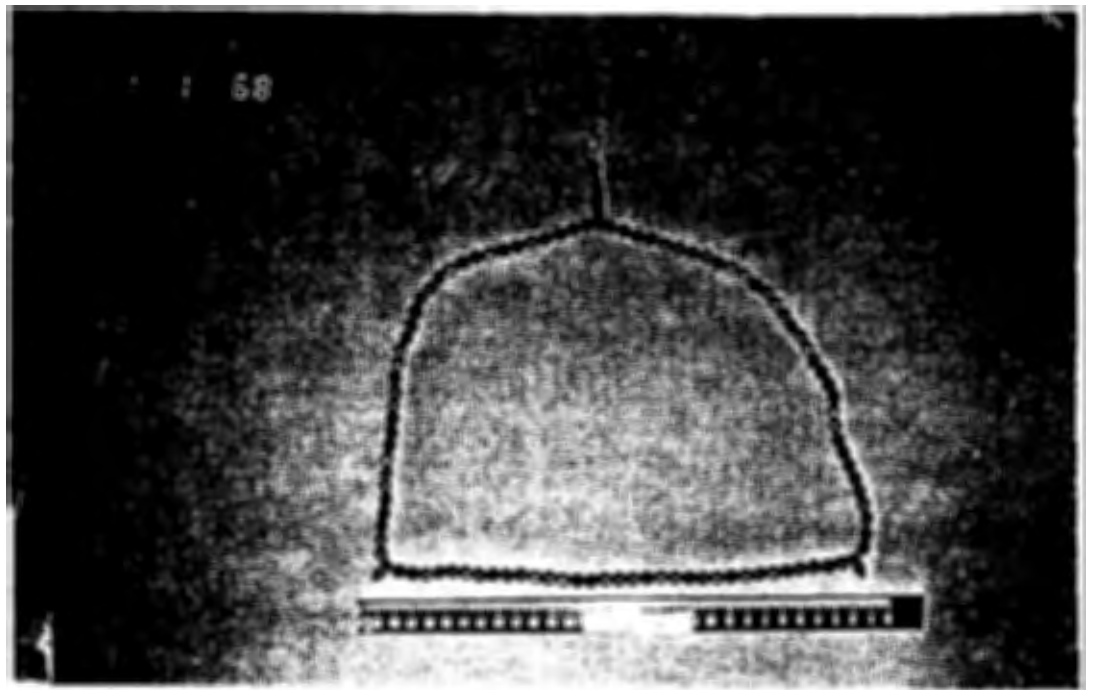
Na konačnoj identifikaciji žrtava iz grobnice na lokalitetu Pilica rade nadležni organi bosanske Vlade, uz pomoć Projekta za izradu baze antemoralnih podataka

⁴ Muslimanski amulet, u narodu zvan zapis, pronađen je kod tri osobe. Zapis je mali komad papira na kojem je na arapskom napisan stih ili izraz iz Kurana i nosi se kao talisman ili amulet. Papir se mota u trokut i umata u komadić crvene tkanine koja je, radi veće otpornosti, nauljena ili navoštena. Zapis se nosi zihericom pričvršćen što bliže tijelu, obično na potkošulji. Naziva se i hamalija, što je opštiji naziv za amulet, ili mušema, što je arapski naziv za nauljenu tkaninu u koju se zapis umata (Bringa, 1955.)

(AMDB /*Antemortem Database Project*) i Projekta za identifikaciju, koje vodi organizacija "Ljekari za ljudska prava". Postmortem podaci koji mogu pomoći u utvrđivanju identiteta, prikupljeni u toku postmortem pregleda, upoređiće se s antemortem podacima prikupljenim u razgovorima s članovima porodica žrtava. Kod odabranih provizornih identifikacija će se izvršiti poređenje DNK iz uzoraka tkiva žrtava i mogućih članova njihova porodice.

Pozitivna identifikacija žrtava grobnice Pilica postići će se preko organa vlasti bosanske Federacije uz pomoć projekta baze podataka nastale antemortem pregledima (AMDB), te identifikacijskog projekta pod vodstvom PHR-a. Informacije prikupljene obdukcionim postupcima koji pripomažu pri ličnoj identifikaciji, prikupljeni prilikom obdukcionog pregleda, usporedit će se s antemortem informacijama dobivenim na osnovu razgovora sa porodicama. Nakon približnih identifikacija izvršit će se usporedbe DNK bližih članova porodica sravnjivanjem istih sa uzorcima tkiva žrtava.

U vrijeme sastavljanja ovog izvještaja definitivno je utvrđen identitet šest pojedinaca: PLC-18, PLC-32, PLC-33, PLC-35, PLC-37, PLC-69 i PLC-72, pri čemu je upoređivana mitohondrijalna DNK iz uzoraka preživjelih sa uzorcima žrtava.

Slika 25. Dokazi o vjerskoj pripadnosti, primjer slučaja PLC-66. Tespah "Imam".

Tabela 6. Dokumenti koji sadrže tragove za provizornu identifikaciju žrtava na lokalitetu Pilica i rezultati analize DNK

Br. slučaja	Br. dok. pred.	Pretpostavljeni identitet	Vrsta dokumenta	br. MKCK-a	Tkivo uzeto s ostataka za analizu DNK	Rodak uključen u analizu DNK	Podudaranje rezultata analize DNK ostataka i rodaka	Vjerovatnost srodnosti naspram koincidencije
PLC-10	1	Kadrija PERMANOVIĆ	bankovna kartica	nema	zub i kost		pnm	
PLC-11	10	Elizabeth SELIMOVIĆ	članska karta sindikata	BAZ-905958	zub i kost		pnm	
	9	Elizabeth SELIMOVIĆ	vozačka dozvola	BAZ-905958				
	8	Elizabeth SELIMOVIĆ	službena legitimacija	BAZ-905958				
PLC-13	4a	Ednam MEHIĆ	vozačka dozvola	BAZ-966527	zub i kost		pnm	
PLC-17	7a	Salčin ALJKANOIVĆ	poruka MKCK-a	BAZ-910245	zub i kost		pnm	
PLC-18	5	Hasan SPIODIĆ	vozačka dozvola	BAZ-917120	zub i kost	brat	poklapa se	200:1
PLC-19	2	Hizmo OMEROVIĆ	službena lična karta	BAZ-914896	zub i kost		pnm	
	3	Hizmo OMEROVIĆ	zdravstvena knjižica	BAZ914896				
PLC-32	6	Salih DURAKOVIĆ	službena legitimacija	BAZ-912685	zub i kost	brat	podudaranje	14:1
	7	Salih DURAKOVIĆ	službena legitimacija	BAZ-912685				
	8	Salih DURAKOVIĆ	zdravstvena knjižica	BAZ-912685				
	12	DURAKOVIĆ, ime nepoznato (otac MEHO)	poruka MKCK-a	BAZ-912685				
	14	Sead DURAKOVIĆ	poruka MKCK-a					
	15	Salih DURAKOVIĆ	svjedodžba srednje škole	BAZ-912685				
PLC-33	1	Mujo (Bekto) SMAILOVIĆ	službena legitimacija	BAZ-914086	zub i kost	brat	podudaranje	200: 1
PLC-35	1	Ramadan AHMATOVIĆ	službena legitimacija	vjerovatno BAZ-900755	zub i kost	brat	podudaranje	>1300: 1
	2	Ramadan AHMATOVIĆ	legitimacija davaoca krvi	vjerovatno BAZ-900755				
PLC-37	6	Juso DAUTOVIĆ	zdravstveni dokumenti	nema	zub i kost		pnm	
PLC-47	1	Muhidin HURIĆ	službena legitimacija	nema	zub i kost	majka	podudaranje	
PLC-53	5	Teufik MALIĆ	službena legitimacija	BAZ-902079	zub i kost		pnm	
	7	Teufik MALIĆ	legitimacija davaoca krvi	BAZ-902079				

	9	Munevera MALIĆ (pošiljalac) Aisa MUJIĆ (primalac)	poruka MKCK-a	nema nema				
PLC-67	1a	Džemal BEGIĆ	vojno-medicinski dokument	BAZ-901696	kost		pnm	
	1	Džemal BEGIĆ	vozačka dozvola	BAZ-901696				
PLC-69	8a	Nazif VILIĆ	zdravstvena knjižica	BAZ-102829	zub i kost	sestra	podudaranje	>1300:1
	8b	Nazif VILIĆ	medicinski dokumenti	BAZ-102829				
	18a	Nazif VILIĆ (primalac)	poruka MKCK-a	BAZ-102829				
	18c	Nazif VILIĆ (primalac)	poruka MKCK-a	BAZ-102829				
PLC-72	4	Husein HRNJIĆ	rješenje o penziji	vjerovatno BAZ-901438	zub i kost	sestrin sin	podudaranje	>1300:1
PLC-74BP	1	Ramo IBRAHIMOVIĆ	službena legitimacija	vjerovatno BAZ-912804	nema		pnm	
	2	Mejra DEMIROVIĆ (pošiljalac) Hasan IBRAHIMOVIĆ (pošiljalac) Hariz IBRAHIMOVIĆ (pošiljalac)	poruke MKCK-a (od 3 do 5)	nema nema nema				
PLC-77BP	2	Dževad MUJIĆ Alija MUSTAFIĆ Nuhan MUSTAFIĆ Besim MUSTAFIĆ Vehid MUSTAFIĆ Ibrahim SALIHOVIĆ Safet MUJIĆ	vojni dokument	nepoznat - višestruki nepoznat - višestruki vjerovatno BAZ-904416 nema vjerovatno BAZ-902245 nepoznat - višestruki	kost		pnm	
PLC-101		Ismet SULJANOVIĆ	ni do kakvih indicija nije se došlo tokom pregleda	nema	zub i kost	sestra	u postupku	
PLC-GF	1	Jusuf EFENDIĆ	zdravstvena knjižica	BAZ-906138	nema		pnm	
	2	Zekira EFENDIĆ (Jusufova žena)	zdravstvena knjižica					

pnm = poređenje nije moguće jer nije pronaden nijedan od preživjelih rodaka

Zamjenski list
FOTOGRAFIJE/NEGATIVI
KOLOR

ERN 0149-2971-0149-2972

VERZIJA SA NOVIM PEČATOM ORIGINALNOG DOKUMENTA 0069-3263-0069-3265.
Kriminalističko-tehnička istraga grobnice na lokalitetu Pilica, ekonomija Branjevo.
Ekshumacije vršene od 10. septembra 1996. do 24. septembra 1996, a pregledi od 6. oktobra
1996. do 23. oktobra 1996., dio I, II, III & IV, sastavio William (Bill).

VI. EVENTUALNO PREKOPAVANJE GROBNICE NA LOKALITETU PILICA - PROCJENA

Ovaj dio se bavi eventualnim naknadnim remećenjem grobnice na lokalitetu Pilica do kojeg je moglo doći u periodu od prvobitnog zakopavanja žrtava i forenzičkog iskopavanja. Na osnovu istražnih podataka koje su prikupili istražitelji MKSJ-a prije forenzičkog iskopavanja, posumnjalo se da je došlo do naknadnog remećenja grobnice. Ti podaci su takođe ukazivali na to da je na lokalitetu Pilica ubijen veliki broj žrtava. Broj žrtava bi se mogao uvećati čak od 900 do 1.200. Iz ostalih podataka vidljivo je da su ubistva počinjena na rubu polja između poljoprivrednih objekata ekonomije i grobnice. Postoje takođe podaci koji govore u prilog tome da je u to vrijeme na lokalitetu korištena teška mehanizacija.

U svjetlu kriminalističko-tehničke obrade, gorenavedeni podaci ostavljaju bez odgovora nekolicinu pitanja:

1. Da li su i neka druga lica ubijena, i ako jesu ubijena, gdje im se nalaze tijela?
2. Kako se objašnjava raspored posmrtnih ostataka na lokalitetu grobnice Pilica?
3. Koji su potencijalni izvori dijelova tijela?
4. Zašto je zemljani nanos kojim je prekrivena grobnica relativno čist?
5. Da li je poslije došlo do prekopavanja grobnice?

Nekoliko tipova dokaza razmotreno je kako bi se odgovorilo na ova pitanja. Najprije se govori o veličini prvobitnog iskopa grobnice, njegovom korištenju, kao i o prostornom kontekstu iz koga su izvađeni ljudski ostaci. Nadalje, govori se i o prirodi i stanju u kojem su pronađeni ljudski ostaci, kao i o prirodi i svojstvima nanosa kojim je prekrivena grobnica. Nakon toga, govori se o broju osoba do kojeg se došlo kriminalističko-tehničkom obradom. To obuhvaća i prezentaciju metodologije primjenjivane kako bi se procijenio minimalni broj ukopanih lica, nakon čega je nastavljena rasprava o broju nestalih i/ili nesparenih dijelova tijela. Taj dio zaključuje se raznoraznim scenarijima kojima bi se mogle objasniti opservacije do kojih se došlo na Pilici.

A. Korištenje prostora grobnice

Prvobitni prostor iskopan za grobnicu obilježava vidljivo ulegnuće koje se pripisuje uleganju prekrivke grobnice.⁵ Ulegnuće ukazuje na veliki grobni iskop na otprilike 28 m dužine i 5 m širine. To odgovara površini grobnice od oko 140 kvadratnih metara. Forenzičko iskopavanje pokazalo je da je prostor grobnice iskopan do otprilike 2,5 m dubine. Glavna grupa ljudskih ostataka zauzimala je otprilike 20 kvadratnih metara, što čini otprilike 14% dna grobnice.

B. Raspored ostataka

Neki posmrtni ostaci pronađeni su na rubnim dijelovima polja grobnice i na površini grobnice, Većina ljudskih ostataka pronađena je u jednoj grobnici koja se nalazila odmah pored polja.

1. Površinski ostaci

U površinskom sloju pronađene su tri uočljive skupine ljudskih ostataka. Prva se nalazila jugoistočno, na maloj udaljenosti od grobnice, na rubnom dijelu polja i obuhvaćala je ostatke četiriju osoba (PLCS-3A, PLCS-3B, PLCS-3C i PLCS-3D). Riječ je o istoj lokaciji na kojoj je, prilikom procjene terena u aprilu 1996., jedan torzo djelimično virio iz zemlje. Djelimično očuvana tijela dva lica pronađena su na otprilike 50 metara sjeverozapadno od ulegnuća grobnice. (Oba su ležala zajedno na rubnom dijelu polja, sakupljeni u vreće i prekriveni zemljom i vegetacijom, tokom procjene koja je vršena u aprilu 1996. Na trećoj lokaciji, na središnjem dijelu zapadnog ruba ulegnuća grobnice, pronađeni su djelimični ostaci PLC-S-1.

2. Ostaci iz grobnice s grupom tijela i dijelova tijela

Velika većina posmrtnih ostataka pronađena na lokalitetu bila je koncentrisana u jednoj jedinoj grupi na zapadnom rubu grobnog iskopa. Ova grupa zauzimala je, ugrubo uzevši, kružni prostor promjera 5 m, a prostirala se na otprilike 20 kvadratnih metara. U prosjeku je imala debljinu od 1 do 1,5 m. Gornji sloj te grupe tijela pronađen je na dubini između 1 i 1,5 m ispod površine zemlje. Taj sloj je sadržavao razne kategorije ljudskih ostataka: od kompletno očuvanih do skoro kompletno očuvanih tijela, kao i komada tijela i dijelova tijela. Sve kategorije ljudskih ostataka koje je sadržavala ta grupa bile su izmiješane. Drugim riječima, nijedna kategorija ostataka, kao što su dijelovi tijela ili komadi

⁵ Osim toga, prilikom procjene u aprilu 1996. na liniji dodira prekopanog zemljišta ulegnuća i okolnog neremećenog zemljišta, primijećene su jasne pukotine.

tijela, nije zauzimala neko zasebno jedinstveno područje, ili rub grupe. Pojedinačna tijela bila su krajnje izmiješana i isprepletana s okolnim tijelima. Osim ljudskih ostataka, na dnu grobnice nalazili su se i ostaci vegetacije i to ispod grupe i pomiješani s grupom tjelesnih ostataka. Ova grupa tjelesnih ostataka u grobnici predstavljala je izolovanu skupinu bez izrađenih rubova koji bi sugerisali da su tijela bila pomicana ili premješšana od prvobitnog zakopavanja.

3. Ostaci iz prekrivke grobnice

Neki djelimični posmrtni ostaci pronađeni su u prekrivci grobnice daleko od pomenute grupe tijela i dijelova tijela. Većina tih ostataka bila je iz Rova 1, a među njima su bili uočljivi glava i vrat, PLC-R58 (Slika 7-b). Ostale slupine koje su se sastojale od raznih ostataka, sakupljene su iz nasumično odabranih dijelova prekrivke grobnice.

Ta zapažanja dopuštaju donošenje sljedećih zaključaka:

- Prisutnost kompletnih ili djelimičnih tijela na površini tla na rubu polja na određenoj udaljenosti od grobnice ukazuje na to da prilikom prvobitnog zakopavanja nisu pokupljeni ostaci svih žrtava na tom lokalitetu.
- Ostaci su zakopani dok su bili svježi, sa tkivom.
- Slojevi zemlje i vegetacije izmiješani s masom ljudskih ostataka ukazuju na to da je ta grupa tijela i dijelova tijela nestala, tako što su ostaci žrtava istovremeno istovarivani više puta ili u nekoliko navrata, i da ju je činilo više pojedinaca.
- Kompletna i gotovo kompletna tijela, kao i dijelovi tijela, dodati su grupi tijela u vrijeme prvobitnog zakopavanja.
- Gorenavedeno govori u prilog tome da je do komadanja osoba čiji su dijelovi završili u spomenutoj grupi nastupilo prije ili u vrijeme zakopavanja. U prilog ovoj tvrdnji također ide činjenica da nijedna kategorija ostataka, kao što su dijelovi tijela ili komadi tijela, nije zauzimala neko jedinstveno, zasebno ili rubno područje te grupe. Sve te kategorije ljudskih ostataka u glavnoj grupi bile su krajnje ispremetane i izmiješane sa drugim okolnim ostacima.
- Nije bilo nikakvog dokaza da je glavna masa tijela premetana. Taj zaključak zasniva se na činjenici da ta grupa tijela i dijelova tijela nije imala naglo isprekidanih rubova koji bi ukazivali na to da je bilo pokušaja remećenja od njihovog prvobitnog ukopavanja.

C. **Priroda i stanje pronađenih posmrtnih ostataka**

Sveukupno su na lokalitetu grobnice Pilica pronađene 264 skupine ljudskih ostataka, koje su zatim jedinstveno numerisane. Od te 264 jedinice, u 29% slučajeva je riječ o kompletnim ostacima, 53 tijela su pronađena u cijelosti, a 23 čine gotovo kompletni ostaci. Ostale skupine sastoje se od različitih spojenih komada tijela ili dijelova tijela,

pojedinačnih kostiju ili fragmenata kostiju. Sadržaj tih zbirnih skupina sažeto je prikazan u Tabeli 7.

Veliki broj dijelova tijela pronađenih u spomenutoj grupi tijela i dijelova tijela kao i u prekrivki grobnice nisu baš oni za koje bi se dalo pretpostaviti da će se razdvojiti tokom procesa prirodnog procesa raspadanja, ili usljed rana nanesenih vatrenim oružjem. Što se tiče stepena raspadanja ostataka u toj grupi, oni dijelovi koji se najčešće prirodno razdvoje su šake i stopala, podlaktice i potkoljenice, a možda i mandibule.

Tabela 7. Rezime skupina ljudskih ostataka (n=264) pronađenih u grobnici na lokalitetu Pilica

SPISAK (broj stavki)
<p>Kompletna tijela: (53)</p> <p>Gotovo kompletna tijela: (23) [nedostaje 17 fragmenata lobanje i/ili kostiju {ake/stopala + 4 {ake/stopala (plc-11.51.83.105) + 2 mandibule (plc-9</p> <p>Komadi tijela:</p> <p><i>nedostaje glava</i> (10) [samo plc-26, 39,48, 129] [sa razgobljenim ekstremitetima: plc-58(ra r/lfa), 67, 78, 113(rfa), 118(la, lfa),120]</p> <p><i>nedostaju gornji ekstremiteti:</i> (5) [plc-22, 28, 29, 30, 52]</p> <p><i>popre~no presje~eni torzo:</i> (16) [plc-2, 64, 107, 119, 123, 127, 130, 131, 138, 139, 140, R69, R70, R96*]</p> <p><i>donji ekstremiteti samo sa karlicom ili bez nje:</i> (13) [plc-9, 57, 59, 61, 73, 77, 82, 84, 106, 132, 133, 134, 135, 1A]</p> <p><i>nedostaju donji ekstremiteti:</i> (11) [plc-7, 21, 24, 31, 50, 55, 66, 108, 115, 124, 128]</p> <p><i>ostalo:</i> (5) [plc-70, 112, 122, 126, R-93]</p> <p>Dijelovi tijela: lobanja: (16)</p> <p>nadlaktica + podlaktica + {aka (3) nadlaktica + podlaktica: (3) nadlaktica: (21) podlaktice†: (30 radijusa / 31 ulna) šaki: (3)</p> <p>natkoljenica + potkoljenica + stopalo: (5) natkoljenica + potkoljenica: (6) natkoljenice: (11) potkoljenice‡: (18 tibija / 18 fibula) stopala: 20</p> <p>Pojedina~ne kosti: mandibule: (12) skapule: (1) klavikule (2) rebra: (3+) pr{ljenovi: (4+) sakrum: (5) karlično-butna kost: (6)</p> <p>Fragmenti kostiju: fragmenti lobanje: (29) fragmenti skapule: (1) fragmenti rebara: (5) fragmenti humerusa: (3)</p> <p>Nespecificirani ostaci: (6) Nespecificirani fragmenti: (2)</p>

Treba posebno imati na umu stavke pod naslovima "Komadi tijela" i "Dijelovi tijela", nabrojane u Tabeli 7. Prisutnost dijelova tijela kao što su glave s pripadajućim

vratovima, tijela kojima nedostaju samo glave i/ili vratovi, poprečno presječena torza, kao i razni stadiji razglobljavanja karlice, ne bi se obično očekivali.

Gorenavedeno ukazuje na sljedeće:

- Priroda dijelova tijela pronađenih u grupi tijela i dijelova tijela i prekrivki grobnice ukazuje na to da je najvjerojatnije riječ o traumatskom razdvajanju prije ili u vrijeme prvobitnog zakopavanja.
- Dijelovi tijela koji se ne pripisuju nekom konkretnom pojedincu mogli bi da predstavljaju dijelove tijela koji nedostaju kod gotovo kompletnih tijela, ili pak predstavljaju suvišne dijelove koji pripadaju licima čija se tijela nisu nalazila u grobnici u vrijeme forenzičkog iskopavanja.
- Dijelovi tijela koji nisu pripisani nekom pojedincu pripadaju žrtvama koje se u vrijeme forenzičkog iskopavanja nisu nalazile u grobnici, njihovi preostali dijelovi ili nikad nisu zakopani u grobnicu ili su zakopani pa naknadno izvađeni prije forenzičkog iskopavanja.

D. Prekrivka grobnice

Forenzički tim kopao je ispod razine prvobitnog dna grobnice. Osim lokaliziranih prekrivke u kojem su pronađeni djelimični ljudski ostaci, kao i iz nanosa koji je u direktnoj vezi sa glavnom grupom tjelesnih ostataka, ostali dijelovi tla iskopani iz prvobitne grobnice nisu bili prožeti zadahom raspadajućih tijela.

Uzorak tla prikupljen iz prekrivke ispod uzorane zone nalikovao je više površinskom sloju tla, okolnog polja nego uzorku tla ispod grupe tijela i dijelova tijela.

Ova zapažanja navode na sljedeće zaključke:

- Da se dodatna masa tijela nalazila u grobnici, moglo bi se očekivati da će doći do kontaminacije tla, ispod i oko tih tijela. To bi naročito važilo da je veliki broj drugih posmrtnih ostataka bio prvobitno stavljen u tu grobnicu. U nastojanju da se uklone ostaci, kontaminirani i nekontaminirani nanos trebao bi biti izemiješan. Da su tijela uklonjena iz grobnice, a prostor grobnice ponovo ispunjen tom kontaminiranom smjesom, ta kontaminacija bi bila očigledna. No, to nije bio slučaj.

E. Broj pronađenih osoba

Kao što je prethodno objašnjeno u Trećem dijelu B-7-c, izolovana tijela, kao i različiti dijelovi pojedinih tijela koji se nisu mogli povezati s nekom konkretnom osobom prikupljeni su i numerisani zasebno. Prvobitno su bile označene samo dvije kategorije skupina ljudskih ostataka: (1) kompletna ili gotovo kompletna tijela (numerisana

oznakom PLC plus broj slučaja) i (2) ostaci koji se sastoje od obično manjih dijelova koji nisu dovedeni u vezu s nekom konkretnom žrtvom (numerisani oznakom PLC slučaja plus oznake za broj). Kako je iskopavanje napredovalo, postajalo je jasno da grobnica sadrži veće komade tijela (numerisane oznakama PLC-plus broj slučaja i oznake BP) koji nisu jasno spadali ni u jednu od pomenutih kategorija, pa je stoga upitno predstavljaju li zasebne pojedince. Zbog ovoga nije moguće utvrditi tačan broj osoba pronađenih u grobnici na lokalitetu Pilica. Takva analiza ovisila bi o popkušaju da se sve kategorije djelimičnih ljudskih ostataka ponovno dovedu u vezu s gotovo kompletnim tijelima kojima nedostaju pojedini dijelovi, ili u međusobnu vezu kako bi se formirala nova tijela. No, bez obzira na to, moguće je izračunati najmanji broj osoba.

1. Utvrđivanje najmanjeg broja pojedinačnih tijela i dijelova tijela koji nedostaju

U narednom odjeljku objašnjava se metodologija koja je primjenjivana kako bi se procijenio najmanji broj nestalih i/ili nesparenih dijelova tijela pronađenih u grobnici na lokalitetu Pilica. U tu svrhu, činjenica da su pronađeni sljedeći dijelovi tijela evidentirana je za sve skupine: lobanja, mandibule, vratovi, desna i lijeva karlično-butna kost, gornji i donji dijelovi trupa⁶, desna i lijeva ruka, podlaktice i šake, desna i lijeva noga, potkoljenice i stopala.

Kako bi se napravila takva procjena, bilo je neophodno da se standardiziraju podaci u kategoriji dijelova tijela ili udova. Tim postupkom uveden je faktor greške u konačnoj procjeni udova sa više od jedne kosti, čime je potencijalno uvećan broj podlaktica i potkoljenica. Na primjer, smatralo se da se i jedan desni radijus i jedna desna ulna sastoje od dvije desne podlaktice, iako je možda riječ o dijelovima tijela istog lica. Procjena lobanja, gornjeg i donjeg toraksa, mandibula, nadlaktica i nogu, međutim, odražava stvarni broj dijelova tijela na lokalitetu.

Ova metoda kalkulacije bila je neophodna, budući da je korišten spisak dijelova tijela iz dva različita izvora. Prvi izvor bio je spisak nestalih dijelova tijela, koji su sastavili patolozi u obdukcionom izvještaju; drugi je nastao popisom ostataka koji se nisu mogli dovesti u vezu ni sa jedim konkretnim tijelom koji je sačinio antropolog. U prvom su u različitoj mjeri specificirane kosti koje su nedostajale. Patologov opis često se odnosio na udove koji nedostaju, pri čemu se nije navodila strana na kojoj se nalazio, niti da li se u dotičnom nalaze ostaci barem jedne kosti. Spiskovi skeletnih elemenata ili dijelova tijela na temelju kojih su rađeni ti proračuni najmanjeg broja lica dati su u Dodatku E. Rezultati te analize prikazani su u Tabeli 8.

⁶ Gornji dio trupa koji nedostaje ukazuje na to da nedostaju svi, ili barem najveći dio gornjeg dijela trupa, uključujući i cervikalne pršljenove. To što nedostaje donji dio trupa ukazuje na to da nedostaje niži dio trupa, uključujući i karličnu zdjelicu.

Tabela 8. Spiskovi dijelova tijela prema kojima je utvrđen najmanji broj osoba (n=132)

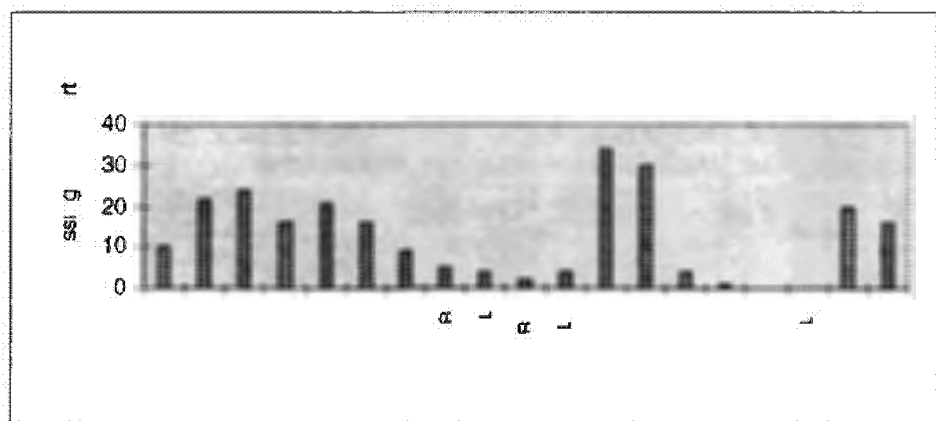
L	M	V	GT	DT	Dsn	Lsn	DR	LR	DP	LP	DŠ	LŠ	DN	LN	DPK	LPK	DS	LS
122	110	108	116	111	116	123	127	128	130	128	98	102	128	131	132	132	112	116

L = lobanja; M = mandibule; V= vrat; GT= gornji dio trupa; DT= donji dio trupa; Dsn = desna strana, karlično-butne kosti; Lsn = lijeva strana, karlično-butne kosti; DR = desna ruka; LR = lijeva ruka; DP = desna podlaktica; LP = lijeva podlaktica; DŠ = desna šaka; LŠ = lijeva šaka; DN = desna noga; LN = lijeva noga; DPK = desna potkoljenica; LPK = lijeva potkoljenica; DS = desno stopalo; LS = lijevo stopalo;

2. Dijelovi tijela koji nedostaju

Pretpostavljajući da je riječ o najmanjem broju od 132 lica, na osnovu pronadenih lijevih i desnih nogu, broj dijelova koji nedostaju može se utvrditi tako što se broj dijelova koji su pronadeni oduzme od 132 (Slika 28). Najveći broj dijelova dijela koji nedostaje iz grobnice na lokalitetu Pilica predstavljaju desne šake (n=34), zatim lijeve šake (n=30), te vratovi (n=24), kao i mandibule, donji toraks i desna stopala (n=22, 21, odnosno 20).

Broj dijelova tijela koji nedostaju:

Dijelovi tijela

Slika 28. Broj dijelova koji nedostaju, što je utvrđeno na osnovu najmanjeg broja od 132 lica.

(L = lobanja; M = mandibula; V= vrat; GT= gornji dio trupa; DT= donji dio trupa; Dn = desna strana karlično-butne kosti; Ln = lijeva strana, karlično-butne

kosti; DR = desna ruka; LR = lijeva ruka; DP = desna podlaktica; LP = lijeva podlaktica; DŠ = desna šaka; LŠ = lijeva šaka; DN = desna noga; LN = lijeva noga; DPK = desna potkoljenica; LPK = lijeva potkoljenica; DS = desno stopalo; LS = lijevo stopalo;)

Rezultati, prikazani grafički u vidu dijagrama na Slici 28. pokazuju da u svim kategorijama dijelova tijela iz grobnice na lokalitetu Pilica nije bilo nikakvog viška dijelova tijela koji nedostaju. (Višak dijelova tijela koji nisu dovedeni u vezu s konkretnim osobama ukazivao bi na to da je u grobnici trebalo biti zakopano još lica. Naprimjer, ako je iz grobnice nedostajalo 10 desnih ruku i ako 15 ruku nije dovedeno u vezu ni sa jednim konkretnim tijelom, $15-10 = 5$ nesparenih desnih ruku koje su višak, što ukazuje na to da je tamo bilo još pet tijela).

3. Omjer desnih i lijevih ekstremiteta

Nadalje, poredenje lijevih i desnih elemenata iz odjeljaka o pojedinačnim licima, djelovima tijela i pojedinačnim kostima, napravljeno je kako bi se nespareni dijelovi međusobno numerički povezali. Kao što to prikazuje Tabela 9, brojevi u lijevoj i desnoj koloni ne podudaraju se u potpunosti. Tu je riječ o faktoru greške koji proističe iz toga što na osnovu opisa patologa nije moguće utvrditi s koje strane ti elementi potječu. Ti elementi, koji se sastoje od četiri karlično-butne kosti, šest stopala, jedne šake i jedne nadlaktice, izostavljeni su iz kalkulacije.

Tabela 9. Omjer desnih i lijevih elemenata iz odjeljaka o pojedinačnim licima, dijelovima tijela i pojedinačnim kostima iz grobnice na lokalitetu Pilica.

Desni element br.	Lijevi element br.	Omjer
humerus 49	humerus 50	0,98
radijus 36	radijus 41	0,88
ulna 35	ulna 38	0,92
šaka 23	šaka 27	0,85
karlično-butna kost 40	karlično-butna kost 47	0,85
femur 50	femur 53	0,94
tibija 49	tibija 49	1
fibula 45	fibula 45	1
stopalo 36	stopalo 42	0,86

Nepodudaranja između desnih i lijevih elemenata variraju od nule (tibija i fibula) do maksimum šest (stopala) i sedam (karlično-butnih kostiju). Očekivalo bi se da će, što je veći broj pojedinaca od kojih je utvrđena razglobljenost i raskomadnost značajnija biti i diskrepancija između lijevih i desnih elemenata.

F. Rezime vjerovatnih scenarija

Na neka od pitanja postavljenih na početku ovog odjeljka može se djelimično ili potpuno odgovoriti sljedećim scenarijima.

1. Prvi scenario: grobnica nije prekopavana

Cijeli prostor grobnice nije iskorišten. Najmanje 132 lica pokopana su u grobnici na lokalitetu Pilica pri čemu se većina nalazi unutar jedinstvene grupe tijela koju je iskopao forenzički tim na krajnjem zapadnom rubu grobnog iskopa. Ti ostaci bili su u vidu vidu kompletnih ili gotovo kompletnih tijela, kao i u vidu dijelova tijela. Komadanje/razglobljavanje pojedinih tijela dogodilo se dok su ista skupljana spolja mehanizacijom kako bi se transportirala do grobnice. Time se također može objasniti njihova krajnja ispremještenost i povezanost. Djelimični ostaci u prekrivki grobnice rezultat su procesa zakopavanja i obuhvatali su prethodno raskomadane dijelove. Pokušali su prekriti tijela koja su bila na površini i koja su pronađena na i stočnom i zapadnom rubu grobnice. Prekrivanje je bilo oskudno, tako da su strvinari imali pristup tijelima. Ostaci pronađeni sjeverozapadno do grobnice potpuno su promakli ljudima odgovornima za zakopavanje, tako da nisu bili obuhvaćeni procesom zakopavanja.

Ovakav senario mogao bi objasniti pronalaženje jedinstvene netaknute skupine, kao i komadanje i prisutnost nađenih tjelesnih dijelova i komada tijela u skupini, kao i njihovu krajnju ispremještenost i povezanost. Time bi takođe mogla da se objasni relativna nekontaminiranost prekivke i raspored dijelova tijela u njoj.

Ovaj scenario ne sugerira da je došlo do naknadnog remećenja lokacije grobnice nakon prvobitnog zakopavanja. On isto tako ne objašnjava dodatni broj žrtava koje su navodno ubijene u Pilici, niti objašnjava zašto je pripremljen tako velik prostor za grobnicu.

2. Drugi scenario: grobnica je prekopavana nakon prvobitnog zakopavanja žrtava

Ovaj scenario bazira se na premisi da je puno više tijela bilo prvobitno stavljeno u grobnicu u jednoj ili više zasebnih skupina, osim grupa tijela koje bi pronašao forenzički tim. Prvobitno zakopavanje izvršeno je na gore opisani način (Odjeljak E,1), pri čemu je mehanizam pokopavanja prouzrokovao komadanje/razglobljavanje tijela pri njihovom kupljenju spolja mehanizacijom kako bi se prebacila do grobnice. Nepoznati broj posmrtnih ostataka naknadno je

uklonjen pri pokušaju da se ostaci iz grobnice uklone. Jedinствену skupinu ostataka koju je pronašao forenzički tim previdjeli su tokom epizode prekopavanja.

Ovim scenarijem mogao bi se objasniti pronalazak jedinствене i netaknute grupe tijela i dijelova tijela. Time bi se takode moglo objasniti komadanje i prisutnost raznih dijelova tijela, kao i njihovu izuzetnu ispremiještenost unutar grupe. Njime bi se objasnilo i to kako su dijelovi tijela dospjeli u prekrivku grobnice nakon što su raskomadani/razglobljeni prilikom prvobitnog zakopavanja i/ili pokušaja da se isprazni grobnica. Ovaj scenario bi takoder mogao da objasni i tezu da je došlo do dodatnog remećenja na lokalitetu grobnice nakon prvobitnog zakopavanja, kao i odsutnost mnogih drugih žrtava koje su smaknute u Pilici. On takode objašnjava zašto je pipremljen tako veliki prostor grobnice.

Ovaj scenario ne objašnjava sličnost uzoraka tla sa onima s površine polja. Međutim, ako je, osim ljudskih ostataka, dobar dio prekrivke uklonjen prilikom incidenta prekopavanja grobnice, pri čemu je grobnica ponovno prekrivena površinskim slojem zemlje sa okolnog polja, relativna čistoća i sastav prekrivke u grobnici objasnili bi zašto je to tlo bilo slično onom na površini polja.

Zaključno bi se moglo reći da pitanje remećenja ne može biti definitivno obrađeno na temelju raspoloživih podataka. Nikakva zapažanja sa lokaliteta Pilica ne mogu objasniti gdje se nalazi veliki broj nestalih osoba, koje su, kako se tvrdi, ubijene u Pilici.

VII. REZIME ZAKLJUČAKA

A. Broj lica

Dvjesto šezdeset i četiri zasebne skupine ljudskih ostataka pronađene su na lokalitetu Pilica. Iste su činila 53 kompletna tijela i 23 skoro kompletna posmrtna ostatka. Preostale skupine sastojale su se od većih komada pojedinih tijela, dijelova tijela, pojedinačnih kostiju i koštanih fragmenata. Sveukupno su najmanje 132 lica pronađena u grobnici na lokalitetu Pilica.

B. Pol osoba, starost i rasa

Pol je utvrđen za 144 zasebne skupine i svi su bili muškarci. Srednja vrijednost starosti kretala se od 15 do 61 godine i mogla je da se ustanovi kod 125 lica. Sve skupine za koje je utvrđena rasa bile su ostaci bijelaca.

C. Vrijeme proteklo od trenutka smrti i okolnosti uklanjanja

Grobnica na lokalitetu Pilica je duboka, primarna grobnica, locirana na obodu velikog obrađenog polja otprilike 130 m sjeverno od kompleksa objekta ekonomije.

Dokazni materijal prikupljen prethodnom istragom ukazuje na to da je većina žrtava bila ustrijeljena na graničnom dijelu obrađenog polja između objekata ekonomije i lokacije grobnice. Rezultati iskopavanja pokazuju da su žrtve ubijene podalje od grobnice i da su naknadno stavljene u nju. Ostala zapažanja prilikom iskopavanja pokrepljuju činjenicu da je do razglobljavanja i komadanja pojedinačnih tijela iz glavne grupe došlo prije nego što su stavljena u grobnicu. Na pitanje je li nakon prvobitnog zakopavanja došlo do eventualnog remećenja grobnice, ne može se u ovom slučaju dati definitivni odgovor i on ovisi o pribavljanju dodatnih istražnih podataka.

Povrede primijećene prilikom obdukcije sugeriraju da je većina žrtava ubijena "rafalnom" vatrom. Većina žrtava bila je također vezana. Ligature su pronađene kod osamdeset i dva lica (61,65%). Sedamdeset i sedam lica (58,33%) bilo imalo je vezane ručne zglobove. Ligature se dovode u vezu i sa dodatnih pet posmrtnih ostataka (3,79%). Te ligature od platna, ili konopca, bile su omotane oko ručnih zglobova ili donjih dijelova podlaktice, a njima su žrtvama također bile vezivane i ruke i šake iza leđa. Moguće je da dvije od tih ligatura, koje su pronađene u predjelu vrata kod PLC-66 i PLC-112, predstavljaju poveze za oči.

Vrijeme proteklo od trenutka smrti osoba pokopanih i pronađenih u masovnoj grobnici ne može se pouzdano utvrditi, usljed stabilizirajućeg učinka koje je

okruženje grobnice imalo na očuvanje ostataka, kao i interakcije mnoštva faktora koji utiču na brzinu raspadanja. Među tim faktorima je i postmortalni interval od nastupanja smrti do zakopavanja, stanje u kojem je bilo tijelo u vrijeme kad je nastupila smrt, prisustvo odjeće na tijelu, dubina na kojoj je tijelo zakopano, te kompaktnost i priroda prekrivke grobnice. Samo na osnovu stanja tkiva i relativnog izostanka prirodnog raspadanja ostataka u grobnici na lokalitetu Pilica, može se reći da je teza da je prošlo najmanje godina dana od smrti žrtava svakako vjerovatna, ali da se ne može isključiti niti mogućnost da je riječ i o dužem periodu.

Pretpostavku da je od smrti prošao interval od godinu dana potkrepljuju i zračne fotografije, kao i pristupstvo žrtava za koje je posljednji put javljeno da su žive u julu 1995., a koje su ubijene i zakopane u grobnici u isto vrijeme kao i ostale žrtve koje su tamo pokopane. Poređenje tih dokumenata i podataka iz knjige *Nestale osobe na teritoriji Bosne i Hercegovine* MKCK-a pokazuje da su četiri lica posljednji put viđena 13. jula 1995., a druga četiri 11. jula 1995.

D. Uzrok i način smrti

Sve kategorije skupina ljudskih ostataka (n=264) pregledane su prilikom obdukcije. Sveukupno je za 130 pregledanih skupina, uključujući i mnoge veće komade tijela, utvrđeno da je način smrti ubistvo. Tamo gdje nije bilo dovoljno raspoloživih ostataka na temelju kojih bi se mogao utvrditi uzrok smrti isti nije ni utvrđen.

E. Identifikacija

Indikacije koje ukazuju da je riječ o žrtvama muslimanske vjere, u vidu vjerskih parafernalija ili dokumenata koji bi ukazivali na pripadnost islamskoj zajednici pronađeni su kod pet pojedinaca.

Tragovi za utvrđivanje identiteta za sedamnaest lica ustanovljeni su na temelju dokumenata koji sadrže imena žrtava, a koji su pronađeni u odjeći žrtava.

Odjevena lica su sva na sebi imala civilnu odjeću sa izuzetkom PLC-14 na kojem su bile pantalone vojnog tipa.

VIII. ZAHVALE

Istragu je vodio dr. sci. William D. Haglund, sudski antropolog i viši forenzički savjetnik Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Koordinator misije ispred MKSJ-a bio je dr. Andrew Thomson. Obdukcije su izvršene pod nadzorom dr. Roberta H. Kirschnera, direktora Međunarodnog forenzičkog programa organizacije "Ljekari za ljudska prava" (PHR). U formiranju konačnih zaključaka o uzroku i načinu smrti, kao i u redigovanju konačne verzije obdukcionih izvještaja, pomogao je pravni savjetnik MKSJ-a Peter McCloskey. Rezime zaključaka o povredama i uzroku i načinu smrti napisao je dr. Page Hudson.

U istrazi su učestvovali i forenzički istražitelj MKSJ-a John Gems, kao i antropolog Jose-Pablo Baraybar, koje je na raspolaganje stavio Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju.

Nizozemska Vlada je stavila na raspolaganje Rudolfa Schoutena, fotografa iz *Politie Midden en West Brabant*, Nizozemska.

Organizacija "Ljekari za ljudska prava" stavila je na raspolaganje sljedeće stručno osoblje:

Namka Arnautović, prevodilac, Tuzla, Bosna i Hercegovina;
 dr. Igor Begović, logistička podrška, Zagreb;
 dr. Umit Bicer, sudski patolog, *Kocaeli University*, Turska;
 Pamela Blotner, izrada crteža/unos podataka, Kalifornija, SAD;
 Rhonda Burch, pomoćni obducent, Aljaska, SAD;
 Marie Cassidy, diplomirani ljekar, sudski patolog, University of Glasgow, Škotska;
 Juan Chamale, antropolog, *Equipo de Anthropologia Forense de Guatemala*, Guatemala City, Gvatemala;
 Peter Cole, kriminalistički tehničar (fotografija), Policijska stanica Plymstock, Plymouth, UK;
 mr. Tim Curran, kriminalistički tehničar, Konektikat, SAD;
 David del Pino, antropolog, Galvaston, Teksas, SAD;
 dr. Sebnam Fincanci, sudski patolog, *I.A. Istanbul Tip Fakultesi*, Istanbul, Turska;
 Dorothy Gallagher, diplomirani antropolog, postdiplomant, Državni univerzitet Louisiana, SAD;
 dr. sci. Richard Harrington, antropolog, Centralni laboratorij za identifikaciju Vojske SAD, Havaji, SAD;
 James Hensley, kriminalistički tehničar, Virdžinija, SAD;
 dr. sci. Eva Klonowski, antropolog, University of Island, Reykjavik, Island;

Clea Koff, diplomirani antropolog, polaznik postdiplomskog studija, Nebraska University, Nebraska, SAD;
 Cherisse Luxa, kriminalistički tehničar za unos podataka, bivši policajac, policija okruga King, Vašington, SAD;
 mr. Jeanette McFarlane, sudski patolog, član Kraljevske akademije za patologiju, Glasgow University, Glasgow, Škotska;
 mr. Patrick Myers, arheolog (kartiranje), arheolog pod ugovorom, Ohajo, SAD;
 mr. Cynthia Porterfield, sudski patolog, Centar za sudsku medicinu, Arizona, SAD;
 dr. Bulent Sarvin, sudski patolog, *Adli Tip Kurumu-Adana*, Attalia, Turska;
 Jake Sherman, fotograf/unos podataka, Vašington, SAD;
 Steven Schewfelt, unos podataka, polaznik postdiplomskog studija, University De Paul, Illinois, SAD;
 Paul Steinbach, pomoćni obducent, Illinois, SAD;
 dr. Shakuntala Teas, sudski patolog, Mrtvozornička služba okruga Cook, Illinois, SAD;
 dr. Hugh White, diplomirani ljekar, sudski patolog, bolnica Southmed, Bristol, UK; i
 Wilson D. Scott, kriminalistički tehničar, Konektikat, SAD.

Izražavamo zahvalnost bostonskom osoblju organizacije "Ljekari za ljudska prava" na njihovoj administrativnoj podršci u toku čitave istrage. Logističku podršku su obezbijedili Carl Rhodes i Geoff Bucknall iz Evropske unije, uz pomoć Komblea Bhagwana, Cosmea Parxa i Neila Tome iz MKSJ-a. Organizacija "Norveška narodna pomoć" je obezbijedila osoblje za procjenu minske zagađenosti. MKSJ je obezbijedio pomoć pri raščišćavanju vegetacije s grobnice, preko preduzeća "Dine Core". Za danonoćno obezbjeđenje lokaliteta grobnice bilo je zaduženo osoblje MKSJ-a. Za ličnu bezbjednost članova tima na lokalitetu grobnice brinule su Snage za vojnu provedbu (IFOR). Sredstva za finansiranje ovog projekta obezbijedio je Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNUP), uz pomoć MKSJ-a.

Rad na prikupljanju podataka za ovaj izvještaj i njegova priprema obavljani su pod nadzorom dr. sci. Williama D. Huglanda. Rezime patoloških nalaza napisao je dr. Page Hudson. Svoj doprinos u sastavljanju raznih dijelova izvještaja dali su i sljedeći autori:

Izvještaj sa lokaliteta, odjeljak "Opšti metodi"

mr. Patrick Meyers, premjeravanje terena grobnice
 mr. Melissa Connor, topografsko mjerenje i kartografija
 Rudolf Schouten, fotografisanje;

Izvještaj s terena:

mr. Patrick Myers, nacrti i opisi lokaliteta, Priprema lokaliteta; Iskopavanje i rezime;

Zamjenski list

FOTOGRAFIJE/NEGATIVI

KOLOR

ERN 0149-2987-0149-2987

VERZIJA SA NOVIM PEČATOM ORIGINALNOG DOKUMENTA 0069-3262-0069-3265.
Kriminalističko-tehnička obrada grobnice na lokaciji Pilica na ekonomiji Branjevo.
Ekshumacije vršene od 10. septembra 1996. do 24. septembra 1996., a pregledi od 6. oktobra
1996. do 23. oktobra 1996., dio I, II, III & IV, sastavio William (Bill).

Postmortem pregledi:

mr. Tim Curran, prikupljanje dokaza;
mr. Nizam Peerwani, metodi obdukcije, i
mr. Robert H. Kirschner, opšti metodi

Identifikacija, rezultati analize DNK:

dr. sci. Michele Harvey,
dr. sci. Mary-Claire King.

Za grafički dizajn se pobrinuo Roddy Grant iz firme "NBBJ", Seattle, savezna država Washington. Konačnu verziju završenog dokumenta pregledalo je osoblje organizacije "Ljekari za ljudska prava", a završno redigovanje je obavila Barbara Ayotte iz organizacije "Ljekari za ljudska prava". Posebnu zahvalnost dugujemo Jakeu Shermanu na njegovom dragocjenom doprinosu u sastavljanju ovog izvještaja.

IX. CITIRANA LITERATURA

- Bass, W.M. (1987.) *Human Osteology: A Laboratory and Field Manual of the Human Skeleton* /Ljudska osteologija: Laboratorijski i terenski priručnik o ljudskom kosturu/, Arheološko društvo Missourija, Columbia
- Brooks, S. i Suchey, J.M. (1990.) "Skeletal age determination based on the *os pubis*: A comparison of the Acsádi-Nemeskéri and Suchey-Brooks methods" /Utvrđivanje starosti skeleta na osnovu preponskih kostiju: Poređenje Acsádi-Nemeskérijevog i Suchey-Brookog metoda/, *Human Evolution* /Ljudska evolucija/, 5:227-238
- Bringa, T. (1955.) *Being Muslim the Bosnian Way: Identity and Community in a Central Bosnian Village* /Biti musliman na bosanski način: Identitet i zajednica u jednom selu u srednjoj Bosni/, Princeton University Press: Princeton, New Jersey, str. 216-217
- Kartografska agencija Ministarstva odbrane SAD-a /DMA/ (1996.), *Banja Koviljača, Bosna i Hercegovina*, ser. M709; list 2883 II (1:50.000); izd. 5-DMA
- Međunarodni komitet Crvenog krsta (1996.) *Missing Persons on the Territory of Bosnia and Herzegovina* /Nestale osobe na teritoriji Bosne i Hercegovine/, MKCK, Ženeva (2. izdanje)
- Optužnica br. IT-95-18-I u predmetu *Karadžić i Mladić* ("Srebrenica"), 16. novembar 1995., Služba za štampu i informisanje, MKSJ, Haag, Nizozemska
- Iscan, M.Y., Loth, S. R.; i Wright, R. K. (1984.) "Age estimation from the rib by phase analysis: White males" /Procjena starosti na osnovu fazne analize rebara: Muškarci bijelci/. *Journal of Forensic Sciences* /Forenzički zbornik/ 29(4): 1094-1104
- Katz, D. i Suchey, J.M. (1986.) "Age determination of the male *os pubis*" /Utvrđivanje starosti muških preponskih kostiju/, *American Journal of Physical Anthropology* /Američki časopis za fizičku antropologiju/ 69(4):427-435
- Phenice, T.W. (1969.) "A newly developed visual method of sexing the *os pubis*" /Novi vizualni metod određivanja pola na osnovu preponskih kostiju/, *American Journal of Physical Anthropology* 30(2):297-302
- Trotter, M. (1970.) "Estimation of stature from intact long bones" /Procjena visine na osnovu čitavih dugih kostiju/ - u: *Personal Identification in Mass Disasters* /Utvrđivanje identiteta u katastrofama velikih razmjera/, urednik T. D. Stewart, Smithsonian Institution: Washington, D.C., str. 71-84

- Trotter, M. i Gleser, G.C. (1977.) "*Corrigenda* to 'Estimation of stature from long bones of American Whites and Negroes'" /*Corrigenda* "Procjene visine na osnovu dugih kostiju američkih bijelaca i crnaca"/, *American Journal of Physical Anthropology* 47:355-356
- Trotter, M. i Gleser, G.C. (1952.) "Estimation of stature from long bones of American Whites and Negroes" /Procjena visine na osnovu dugih kostiju američkih bijelaca i crnaca/, *American Journal of Physical Anthropology* 10:463-514
- Webb, P.A.O. i Suchy J.M. (1985.) "Epiphyseal Union of the Anterior Iliac Crest and Medial Clavicle in a Modern Multiracial Sample of American Males and Females" /Zatvorenost epifize prednjeg grebena ilijačne kosti i medijalnog dijela klavikule na savremenom multirasnom uzroku muškaraca i žena u Americi/, *American Journal of Physical Anthropology* (68)457-466